

El valor pedagògic de la dansa:

Laura Ruiz Laura Torres

Tutora: Isabel Garcia

Curs 2014-2015 2n Batxillerat

27/01/2015

*“La Dansa és moviment, creació, expressivitat, imaginació, unitat,
llibertat...”*

*Però també és educació, formació, comunicació, desenvolupament,
respecte...”*

Índex

Part 1.....	5
1. INTRODUCCIÓ.....	5
1.1. Presentació.....	5
1.2. Justificació.....	6
1.3. Hipòtesi.....	7
1.4. Objectius.....	7
1.5. Metodologia de recerca.....	8
Part 2.....	11
2. Fonamentació Teòrica.....	11
2.1. La Dansa: Concepte.....	11
2.2. La Dansa al llarg de la història i la seva repercussió social.....	13
2.2.1. La Dansa en l'antiguitat.....	13
2.2.2. La Dansa a l'Edat mitjana.....	14
2.2.3. La Dansa a l'Edat Moderna.....	15
2.2.4. La Dansa a l'Edat Contemporània.....	15
2.3. Formes de dansa.....	16
2.4. Dimensions de la dansa.....	18
2.5. Què busquem a través de la Dansa?.....	19
2.6. La dansa en l'Educació.....	21
2.6.1. Per què la Dansa a les escoles?.....	21
2.6.2. Continguts considerats per treballar la Dansa a les escoles.....	23
2.6.3. Objectius a assolir per part de l'alumnat a través de la Dansa a les escoles	24
2.7. Projectes que fomenten la Dansa a les escoles.....	25
2.7.1. Projecte Tot Dansa.....	25
2.7.2. Five Days to Dance.....	26
2.7.3. Projecte MUS-E, l'art per la convivència.....	27
Part 3: Cas pràctic.....	29
3. Cas Pràctic.....	29
3.1. Introducció.....	29

3.2. Metodologia del cas pràctic	30
3.3. Context de la investigació.....	31
3.4. Sessions de treball	32
3.4.1. Objectius de les sessions pràctiques.....	32
3.4.2. Metodologia emprada en les sessions.....	33
3.4.3. Materials i recursos.....	35
Part 4: Anàlisi i Conclusions	37
4. Anàlisi i conclusions	37
4.1. Anàlisi de les sessions	37
4.2. Anàlisi dels qüestionaris previs i posteriors de l'alumnat de 1r d'ESO	39
4.3. Anàlisi dels qüestionaris de l'alumnat de 3er d'ESO	45
4.4. Comparativa entre els resultats extrets dels qüestionaris de 1r d'ESO amb els de 3r d'ESO.....	48
4.5. Anàlisi global de les diferents entrevistes.....	50
4.6. Anàlisi del formulari realitzat al professorat de l'IES Les Marines	53
4.7. Conclusions.....	57
Valoració personal.....	61
Bibliografia.....	63

Part 1

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Presentació

Aquest treball de recerca consisteix en una aproximació teòrica a una sèrie d'aspectes relacionats amb la dansa i la seva aplicació pràctica en un grup concret de 1r ESO de l'Institut les Marines de Castelldefels, per tal de determinar els seus beneficis en l'àmbit escolar.

Amb aquest estudi es vol revisar el concepte de dansa i la seva evolució al llarg de la història, les seves dimensions i com integrar-la en l'educació, especialment en l'àmbit de l'ensenyament secundari, ja que és en aquest on aquesta disciplina es troba més oblidada.

Per dur a terme aquest treball es planteja una metodologia qualitativa basada en la revisió teòrica de les principals obres i autors sobre el concepte de dansa, complementat amb entrevistes a personal educatiu implicat en el món de la dansa i la música, així com una metodologia quantitativa amb qüestionaris realitzats a l'alumnat on es porta a terme un estudi de cas realitzat al llarg d'un trimestre. En aquest s'han dut a terme sessions de dansa setmanalment, per tal de poder, posteriorment, analitzar críticament la seva rellevància i necessitat dins del món educatiu escolar.

Aquest treball consta de quatre parts, en la primera es realitza una presentació, una justificació, una hipòtesi i es plantegen els diferents objectius marcats. La segona part consta de la fonamentació teòrica i el seu desplegament. En la tercera es presenta la part pràctica del treball i finalment en la quarta es fa l'anàlisi dels resultats i s'extreuen les conclusions.

1.2. Justificació

Hem escollit dur a terme el nostre treball de recerca sobre la dansa en l'àmbit escolar, els beneficis que podria aportar dins d'aquest i la manera d'incloure-la, ja que la dansa és una activitat lúdica i creativa que ha estat present en les nostres vides durant molts anys. Tant l'una com l'altra, hem estat realitzant classes de dansa des de ben petites, i amb el pas dels anys hem pogut adonar-nos que el fet de practicar activitats de dansa ha determinat, tant en nosaltres com en el nostre entorn, un seguit de característiques determinades tant de personalitat, com d'habilitats i/o de capacitats. Algunes d'aquestes podrien ser aspectes com l'expressió corporal, l'agilitat a l'hora de memoritzar, la coordinació, la perseverança, el respecte, el treball en equip, la responsabilitat, els hàbits, etc. Trobem també que el fet de practicar dansa a les escoles ajudaria a desenvolupar-les en un major col·lectiu cosa que creiem provocaria un benefici per a tothom.

Cal dir que des del primer moment sabíem que volíem fer un treball sobre la dansa, i teníem clar que no volíem que fos només un treball teòric sinó que volíem trobar la manera de poder dur a terme alguna activitat pràctica relacionada amb el tema. Des de l'institut, ens van explicar que el nostre centre participava en un projecte anomenat Tot Dansa que pretén fomentar la dansa als instituts de secundària. Ens vam posar en contacte amb el professorat que hi participava i va ser llavors quan vam decidir que el nostre treball tractaria d'enfocar la dansa cap a l'àmbit educatiu, ja que tant com a estudiants de batxillerat com a persones involucrades en el món de la dansa, vam adonar-nos que aquesta activitat és una gran font d'expressió que pot ser utilitzada com a instrument de creació i que posseeix una immensitat de recursos que utilitzem d'una manera molt limitada.

Per una altra banda, volíem fer una part pràctica: ballar amb l'alumnat i que a través d'aquest treball s'observessin les millores que es podrien aconseguir donant importància a la dansa dins dels currículums educatius.

Considerem que avui dia, el nostre sistema educatiu, sobretot en l'etapa d'educació secundària, deixa molt en l'oblit recursos d'aprenentatge com podrien ser el teatre i la dansa, i en menor mesura, la música, que podrien considerar-se com uns mitjans d'expressió i comunicació que potencien les capacitats físiques, creatives i

emocionals dels joves aportant grans beneficis tant en el seu desenvolupament personal com social i que fomenten el respecte i la igualtat vers als companys però que en gran mesura es consideren innecessàries i completament reemplaçables.

Per concloure aquest apartat, diem que és per tot aquest seguit de motius esmentats que hem trobat adient dur a terme el nostre treball de recerca sobre quin és el valor pedagògic de la dansa a les escoles.

1.3. Hipòtesi

La nostra hipòtesi es fonamenta en el fet que el nostre sistema educatiu actual està centrat en continguts curriculars que no promocionen aspectes relacionats amb la dansa per tal de potenciar altres maneres d'aprendre. Creiem que s'han de deixar enrere les teories més tradicionals sobre l'aprenentatge per passar a concebre els alumnes com a infants i joves posseïdors d'una complexitat d'intel·ligències múltiples que poden ser tractades a partir de diferents recursos que considerem importants i que estan actualment en desús. Un d'aquests recursos seria la dansa.

És per això que a partir de l'esmentat anteriorment, passem a plantejar-nos la següent hipòtesi:

La incorporació de la dansa en el currículum d'educació secundària obligatòria ajuda en la millora d'habilitats cognitives, motrius, sensorials i expressives.

1.4. Objectius

L'objectiu general que ens hem proposat en aquest treball és:

- Analitzar si la incorporació de la dansa en alumnes de 1r d'ESO ajuda en la millora d'habilitats cognitives (com la memòria, la concentració, l'expressió), en la millora d'habilitats motrius (com la coordinació), i en la millora d'habilitats sensorials i expressives.

D'aquest objectiu general es desprenen els següents objectius específics:

1. Definir i ressaltar els trets fonamentals de la dansa.
2. Identificar quins són les dimensions de la dansa que es poden incorporar en el currículum de secundària.
3. Implementar activitats de dansa en alumnes de 1r d'ESO per realitzar exercicis que potenciïn aspectes com la memòria, la concentració, l'expressió, la coordinació etc.
4. Establir les relacions que hi pot haver entre la pràctica de la dansa i les millores en l'aprenentatge dins l'àmbit escolar.

1.5. Metodologia de recerca

La metodologia de recerca d'aquest treball s'ha dividit en dos grans blocs.

Primerament trobem un bloc relacionat amb el marc teòric (part 2 del cos del treball), on s'ha realitzat una revisió bibliogràfica que té per objectiu buscar informació que ha estat escrita per la comunitat científica en relació al tema d'estudi. En aquest cas es persegueix descriure el concepte general de "dansa", la construcció del significat que se li ha atorgat a aquest terme en contextos determinats i variats, així com el procés i l'evolució que s'ha dut a terme fins arribar al moment actual i els continguts apropiats a l'hora de parlar sobre el concepte de la dansa, la importància d'aquest i la seva situació en la societat actual, posant-hi especial èmfasi en la dansa dins l'àmbit educatiu.

La recerca en documentació escrita ha estat cabdal per poder tenir nosaltres una base teòrica de tot allò que volíem portar a terme en les sessions del nostre treball de camp i que posteriorment volíem analitzar.

Seguidament, s'ha dut a terme un altre gran bloc (part 3 del cos del treball) on s'ha realitzat un estudi de cas, que és l'estudi de la particularitat i de la complexitat d'un cas singular, per arribar a comprendre la seva activitat en circumstàncies concretes.

En aquest estudi de cas hem fet ús tant de tècniques qualitatives com quantitatives que serveixen per ampliar la interpretació del cas i aprofundir sobre el mateix. En aquesta recerca s'han combinat tots dos tipus de tècniques en funció de l'objectiu que s'ha pretès aconseguir.

Per recopilar les dades s'han utilitzat com a tècniques fonamentals els registres del diari de camp de les sessions setmanals, uns qüestionaris previs i posteriors passats a l'alumnat de 1r d'ESO, un qüestionari passat a l'alumnat de 3r d'ESO que havia participat al projecte Tot Dansa per tal de fer una comparativa entre aquests resultats i els extrets als qüestionaris previs de 1r. Amb això volem mostrar i argumentar com aquells que sí que han fet algun projecte relacionat amb la dansa tenen una visió diferent d'aquesta així com de la seva implicació en el sistema educatiu respecte als que no n'han fet cap.

També hem fet entrevistes a diferents docents relacionats o no amb l'àmbit de la música i la dansa, entrevistes a professorat de dansa en actiu i participants del projecte Tot Dansa i finalment un qüestionari a professors de l'INS les Marines per tal de saber la seva opinió sobre la dansa i la seva relació amb el món de l'educació.

Cal dir que el qüestionari és un instrument destinat a aconseguir respostes a preguntes utilitzant per a això un formulari que l'alumnat ha d'emplenar. Els qüestionaris s'han elaborat a través del contacte directe amb els enquestats, que ha estat l'alumnat de primer d'ESO que formava part d'aquest projecte i l'alumnat de tercer d'ESO que ha mostrat la seva visió sobre la dansa i la necessitat d'incorporar-la al sistema educatiu. La visió dels de 3r l'hem comparada amb la visió dels de primer per poder extreure'n determinades conclusions.

L'alumnat ha pogut respondre els qüestionaris gràcies als tutors, que han dedicat una estona de la seva tutoria per tal de què les respostes no es veiessin afectades per possibles estímuls externs, aconseguint així una major validesa d'aquestes.

Dins del conjunt globalitzat de les diferents preguntes establertes als qüestionaris, podem dir que hem realitzat dos estils de preguntes que es responien de diferents formes: aquelles formulades de manera que la resposta fos un Sí/No per tal de després poder dur a terme gràfics per avaluar-ne els resultats d'una manera precisa, i aquelles altres preguntes on es donava peu a una resposta oberta i argumentada

per després, en el moment d'analitzar-les, ser capaces de poder donar la visió que l'alumnat enquestat ens ha volgut transmetre d'una manera més concreta i detallada.

Part 2

2. Fonamentació Teòrica

2.1. La Dansa: Concepte

La dansa neix amb la pròpia humanitat essent un fenomen universal que està present en totes les cultures, en totes les races i en totes les civilitzacions.

És considerada, generalment, com l'expressió d'art més antiga. A través d'ella es comuniquen sentiments d'alegria, tristor, amor, vida, mort. L'home al llarg de la història, no només ha utilitzat la dansa com a alliberament de tensions emocionals, sinó també des d'altres aspectes, tals com: ritual, màgic, religiós, artístic, etc.

És evident que la dansa és un fenomen que ha estat formant part a totes les cultures, sent múltiples les formes expressives i artístiques que ha agafat al llarg de la història. En aquest sentit, definir-la és una tasca complexa, donada la varietat d'aproximacions conceptuals que sobre aquest terme s'estableixen des de diferents camps: antropològic, psicològic, pedagògic, sociològic, artístic, musical... (Veg. Bibl Núm. 1 pàg. 29)

Seguidament exposem algunes definicions, apreciament les diferències i similituds fruit del punt de vista propi de cada autor. (Veg. Bibl Núm. 1 pàg. 34)

- *“La dansa és la reacció del cos humà d'una impressió o idea captades per l'esperit, ja que qualsevol moviment sol anar acompanyat d'un gest” (Robinson, 1992, p.9).*
- *“Dansa és l'art que dóna les regles per què es mogui el cos i els membres al compàs” (Lima Soares, 1876, cit. per Tercio, 1994, p.7).*
- *“La dansa és un art que utilitza el cos en moviment com a llenguatge expressiu” (Willem, 1985, p.5).*

- *“La dansa és una coordinació estètica de moviments corporals” (Salazar, 1986, p.9).*
- *“La dansa és la més humana de les arts [...]és un art viu: el joc infinitament variat de línies, de formes i de forces, de direccions i de velocitats, es concorre a la realització de perfectes equilibris estructurals que obeeixen, tant a les lleis de la biologia com a les ordenances de l’estètica.” (Bougart, 1964, p.5)*
- *“La dansa pot definir-se com l’activitat espontània dels músculs sota la influència d’alguna emoció intensa, com l’alegria social o l’exaltació religiosa. També pot definir-se com combinacions de moviments harmònics realitzats només per al plaer que aquest exercici proporciona al ballarí o a qui l’observa. Es tracta de moviments curiosament assajats que el ballarí pretén que representin les accions i passions d’altres persones. En el seu sentit més elevat, sembla ser el gest-prosa lo que el cant per a l’exclamació instintiva dels sentiments” (W.C Smith, A. A. Filson Young 1910, The Encyclopedia Britannica, vol. VII cit. por Leese y Packer, 1991, pp. 15-16).*
- *“La dansa és un moviment posat en forma rítmica i espacial, una successió de moviments que comença, es desenvolupa i finalitza” (Murray, 1974, p.7).*
- *“Podem definir la dansa com art en produir i ordenar els moviments segons els principis d’organització interna i estructures lligades a una època i a un lloc donat, amb la finalitat d’experimentar i comunicar un missatge literal, com el ballet” (Quebec, M.E. 1981 p.77).*

Amb la revisió d’aquest conjunt de definicions, tenim ja una panoràmica suficientment àmplia per poder extreure algunes conclusions sobre el terme dansa.

Podem dir que la dansa és una activitat humana universal, ja que s’estén al llarg de tota la història de la humanitat a través de tot el planeta, s’observa en ambdós sexes i s’estén al llarg de totes les edats; és motora, ja que utilitza el cos humà a través de tècniques corporals específiques per expressar idees, emocions i sentiments sent condicionada per una estructura rítmica; és polimòrfica, ja que es presenta de

múltiples formes; polivalent, ja que té diferents dimensions: l'art, l'educació, l'oci i la teràpia; complexa, ja que conjuga l'expressió i la tècnica; i és simultàniament una activitat tant individual com de grup.

2.2. La Dansa al llarg de la història i la seva repercussió social

“La dansa, que molts historiadors han assenyalat com la més antiga de les arts, és paradoxalment –en la seva forma culta- la de més recent aparició d’entre nosaltres” (Veg. Bibl Núm. 9 pàg. 35)

Primerament anem a realitzar un recorregut històric per la dansa, que ens permeti apreciar la seva importància com a fenomen social i cultural, i la seva evolució, sempre relacionada amb la pròpia història.

En aquest punt, el nostre objectiu és evidenciar que ballar és una conducta que ha estat present en l'ésser humà des de sempre, ja sigui com a moviments espontanis o com a complexos balls i coreografies, doncs és una activitat molt motivadora. Quan l'home experimenta un intens estat anímic, sent la necessitat de manifestar-ho, i el moviment i el ball han mostrat al llarg de la història ser un mitjà idoni per a això. La història ens ensenya que la dansa ha tingut una gran importància al món cultural i que ha format part de l'educació en molts pobles.

2.2.1. La Dansa en l'antiguitat

Fent un estudi de recerca sobre l'estat de la dansa a l'antiguitat (Veg. Bibl Núm. 4 pàg. 59), hem pogut veure com a l'antic Egipte les danses cerimonials van ser instituïdes pels faraons. Eren danses amb un gran nivell de dificultat que va provocar que només fos coneguda i practicada per professionals altament qualificats. En aquell moment, els ballarins eren considerats com a artistes als que se'ls hi atribuïa un gran prestigi públic.

Fixant-nos en la Grècia antiga podem dir que no distingien entre poesia, música i dansa. Duien a terme rituals als déus que han estat reconeguts com els orígens del

teatre i la dansa contemporània occidental. També duïen a terme danses militars, o danses que propiciaven el treball agrícola i una gran varietat de balls d'intenció còmica que imitaven el moviment dels animals. La dansa va arribar a formar part de l'educació artística de la joventut.

Fent una ullada al territori de Roma, sabem que la dansa va ser considerada perillosa durant molt de temps, però que durant el mandat d'August (63 a.c. 14 d.c.) va sorgir una dansa coneguda actualment com a pantomima o mímica en la qual la comunicació s'estableix sense paraules, a través d'estilitzats gestos i moviments, convertint-se en un llenguatge no verbal en la multicultural Roma.

2.2.2. La Dansa a l'Edat mitjana

Passant ara a l'època de l'Edat mitjana, trobem d'una banda el rebuig de la dansa ja que era considerada com una catalitzadora de la permissivitat sexual. Per una altra, sabem que antics pares de l'Església van intentar incorporar les danses pròpies de les tribus del nord (cèltics, anglosaxons, gals,..) en els cultes cristians. Malgrat les prohibicions (Carlemany, s. IX) a les que la dansa es trobava sotmesa, va continuar apareixent-hi com a part dels ritus religiosos dels pobles europeus, encara que camuflada amb nous noms i propòsits.

Va aparèixer la dansa de la mort, propiciada per la prohibició de l'Església i l'aparició de la Pesta Negra. Consistia en salts, crits i convulsions amb fúria, per llançar la malaltia del cos.

Ja en la Baixa Edat Mitjana, amb el Renaixement, la dansa va adquirir notable auge. Es van publicar tractats de coreografia (en els quals es defineix la dansa clàssica segons el principi de la "natural perfecció" del cos humà) i els mestres de ball s'agremiaren. Aquests mestres descriuen tota una bateria de passos que són la base de la dansa clàssica posterior. La relativa abundància de textos revela no només l'interès professional que el ball va despertant, sinó també l'existència d'un públic que vol aprendre i la configuració primitiva del ballarí virtuós (moral i estèticament). Va passar a ser considerada com una professió que requeria d'uns 4 o 5 anys d'aprenentatge.

2.2.3. La Dansa a l'Edat Moderna

Un cop ja situats a l'Edat Moderna veiem com l'arribada del Renaixement va portar una nova actitud cap al cos, les arts i la dansa. Per exemple, les corts d'Itàlia i França es van convertir en el centre de nous desenvolupaments en la dansa gràcies als mecenes, als mestres de la dansa i als músics que van crear grans danses a escala social que van permetre la proliferació de les celebracions i festivitats.

Al mateix temps la dansa es va convertir en objecte d'estudis seriosos i un grup d'intel·lectuals autodenominats "la Pléyade" van treballar per recuperar el teatre dels antics grecs, combinant la música, el so i la dansa.

A la cort de Catalina de Medici (1519-1589) van néixer les primeres formes de Ballet de la mà del genial mestre Baltasar de Beauyeux. En 1581, Baltasar va dirigir el primer ballet de tall, una dansa idealitzada que explica la història d'una llegenda mítica combinant textos parlats, muntatge i vestuaris elaborats i una estilitzada dansa de grup. Ja al 1661, Luis XIV de França va autoritzar l'establiment de la primera Real Acadèmia de Dansa.

Als segles següents el ballet es va convertir en una disciplina artística reglada i va anar adaptant-se als canvis polítics i estètics de cada època.

Les danses socials de parella com el Minuet i el Vals van començar a emergir com a espectacles dinàmics de major llibertat i expressió.

2.2.4. La Dansa a l'Edat Contemporània

Ja centrant-nos en el període que va des de l'inici de l'Edat Contemporània fins avui dia, podem veure com després de la I Guerra Mundial, les arts en general fan un seriós qüestionament de valors i busquen noves formes de reflectir l'expressió individual i un camí de la vida més dinàmic.

A Rússia sorgeix un renaixement del ballet propiciat pels més brillants coreògrafs, compositors, artistes visuals i dissenyadors. Paral·lelament a la revolució del ballet van sorgir les primeres manifestacions de les danses modernes.

Com a reacció als estilitzats moviments del ballet i a la progressiva emancipació de la dona va començar a sorgir una nova forma de ballar que potenciava la lliure expressió. Un exemple d'una de les pioneres d'aquest moviment va ser Isadora Duncan. A mesura que la dansa va anar guanyant terrè, va anar trencant amb totes les regles establertes anteriorment donant pas a una dansa considerada com més "lliure", però que seguia requerint de temps de dedicació i estudi.

Ja des d'aquest moment en endavant trobem una dansa lliure de prohibicions, que ha passat a ser una activitat a l'abast de tothom a diferents nivells. A pesar d'això, la dansa ha anat perdent a diferents territoris determinats l'auge al que havia arribat anteriorment provocant així una davallada de la seva consideració i prestigi davant del públic.

2.3. Formes de dansa

Les diferents formes de dansa al llarg de la història donen lloc a classificacions bastant similars entre els diversos autors. Seguint a l'autor Willen citat a La dansa a les escoles (Veg. Bibl Núm. 3 pàg. 21), les formes de la dansa les podem classificar fonamentalment en tres:

- La dansa base, les formes de la qual són relativament simples, essent els seus elements més importants el ritme i l'expressió de sensacions i sentiments.
- La dansa acadèmica, caracteritzada per la idealització del cos humà, elitisme professional i el perfeccionament tècnic.
- La dansa moderna, que intenta explorar més i més els continguts expressius dels diferents components: l'espai, el temps, la dinàmica, i les formes corporals.

Altres formes de dansa que podem incloure de manera implícita a aquesta classificació anterior són:

- La dansa primitiva, amb un contingut màgic, fa referència a les coses quotidianes, rituals, relacions amb els déus, i la naturalesa. Utilitza moviments naturals, repetitius i successius.

- La dansa clàssica, fa referència, normalment a l'irreal i imaginari, utilitzant la representació. Busca la plasticitat del moviment i la màxima amplitud articular, a partir d'una bona alineació corporal, que facilita un bon equilibri estàtic i dinàmic.
- La dansa folklòrica, reflecteix els valors culturals d'un poble que es transmeten de generació en generació.
- La dansa contemporània, neix com una reacció contra el formalisme i artificis del ballet. El moviment utilitzat obeeix a una lògica emocional i cerca la plasticitat, la naturalitat, i la sensació corporal i partint del centre.
- La dansa social, evoluciona amb el temps i s'enquadra dins de les danses d'oci adaptant-se a la música de cada època.
- La dansa jazz, té les seves arrels en les danses primitives africanes. Ha sigut a través de la interacció del moviment i ritme dels descendents africans amb la realitat i cultura nord-americana com sorgeix aquesta forma de dansa, que en els seus orígens era essencialment folklòrica.

Si ara ens centrem en les formes de dansa per a infants i joves que ens planteja Bucek també citat a "La dansa a les escoles", podem afirmar que n'existeixen dues: la formal i l'espontània.

- La forma espontània de la dansa per a infants i joves són experiències estètiques que tenen els seus orígens en la capacitat dels nens per modelar sentiments i idees per donar-li sentit a la realitat. Aquesta forma de dansa és creada i ajustada a través del compromís directe i sensorial amb les qualitats de moviment espacial, temporal i dinàmic, invita a fantasies imaginatives, afavoreix la capacitat de decisió i ajuda a la comunicació de l'emoció i la representació del pensament humà.
- La forma formal de la dansa dels infants i joves, en contrast amb la forma espontània, està caracteritzada bàsicament com patrons de moviment i

estructures que són apreses a través de la imitació. Les formes formals de la dansa en els nens estan arrelades en sistemes de valors de la societat, la cultura i la família, i es defineix per una sèrie de codis culturals que bé augmenten o disminueixen la veu del nen en l'aprenentatge personal o col·lectiu.

Bucek afirma que un medi educatiu culturalment ric, ambdues formes de la dansa, espontània i formal, són completament necessàries i indispensables per al desenvolupament dels infants i joves, les quals tindrem en consideració al llarg del nostre projecte pràctic.

2.4. Dimensions de la dansa

La dansa ha tingut al llarg de l'història de la seva existència diferents camps d'acció. En aquest sentit, el terme dimensió que esmentem a l'enunciat ens fa referència a les grans esferes d'intervenció en les que la dansa actua amb la finalitat d'aconseguir uns objectius específics.

Seguint a Batalha (1983) i Xarez (1992) citats a La dansa a les escoles (Veg. Bibl Núm. 3 pàg. 32), quatre són les dimensions a conèixer: la dimensió d'oci, l'artística, la terapèutica i l'educativa.

- a) Dimensió d'oci: s'enfoca com a activitat d'oci de manteniment físic, d'ocupar el temps lliure de benestar, de relació. Es practica per la població en general i el professor és, en aquest cas, un monitor.
- b) Dimensió artística: es planteja com una forma d'art, i ha de complir per ser considerada com a tal, els principis i les normes que orienten les activitats artístiques concretant-se en obres coreogràfiques, autors, mitjans de producció, escenaris, etc. La dansa com art requereix un alt nivell tècnic i professional.
- c) Dimensió terapèutica: s'orienta cap a fins formatius i terapèutics amb nens que tenen necessitats educatives especials, i amb adults que presenten alteracions en el seu comportament social.

d) Dimensió educativa: es centra en l'assoliment de diverses intencions educatives dins de l'àmbit escolar. Els continguts conceptuals, procedimentals, i les actituds, valors i normes relacionades amb la dansa educativa, seran apropiades tant per a l'ensenyament primari com secundari. Es destaquen les següents:

- La funció de coneixement, tant de si mateix com de l'entorn que li envolta.
- La funció anatòmica i funcional, millorant-la i incrementant-la.
- La funció lúdica i creativa.
- La funció afectiva, comunicativa i de relació.
- La funció catàrtica i hedonista, que considera el moviment rítmic com a alliberador de tensions.

Per tant, per tal que la dansa tingui un valor pedagògic, ha de complir les funcions citades anteriorment. Aquestes funcions i intencions ens porten a recollir aquí una reflexió també citada a "La dansa a les escoles" (Veg. Bibl Núm.3 pàg. 18) per Fux:

"Dansar, llavors, no és guarniment en l'educació sinó un mitjà paral·lel a altres disciplines, que formen, en conjunt, l'educació de l'home. Realitzant-ne la integració a les escoles d'ensenyament comú com una matèria formativa més, retrobaríem a un home amb menys pors i amb la percepció del seu cos com a mitjà expressiu." (Veg. Bibl Núm. 3 pàg. 18)

Tal i com diu Fux, nosaltres considerem que, si la dansa s'integrés a l'ensenyament, el desenvolupament dels joves, que viuen una etapa de canvi i reforçament del seu caràcter, es veuria reforçat positivament i els ajudaria a, com diu l'autor, tenir "menys pors" i encarar la vida amb unes altres eines.

2.5. Què busquem a través de la Dansa?

"La Dansa és una comunicació no verbal que ajuda a millorar l'autoestima, els reflexos, desenvolupa habilitats motrius, sensorials, expressives i cognitives. És un mitjà capaç d'expressar emocions i sentiments, mitjançant la successió

de moviments organitzats que depenen del ritme". (Veg. Bibl Núm. 11 pàg. 43)

Si tenim en compte aquesta definició podem observar com la dansa suposa un gran ventall de beneficis per a la persona que la practica. Si posem èmfasi a que "és *un mitjà capaç d'expressar emocions i sentiments*", veurem la gran aportació que farà la dansa en l'educació i formació dels infants i joves.

En el món en el que vivim podem trobar-nos realitats d'infants i joves que viuen situacions precàries i carencials a nivell afectiu, cultural, econòmic, social, familiar, etc. Això pot provocar situacions d'introspecció on la persona afectada es guarda les seves emocions i sentiments rere una closca difícil de trencar. A través de la dansa es podria treballar "des de dins" per tal de trencar barreres i ser capaços de descobrir emocions i sentiments (Veg. Bibl Núm. 2 pàg. 59).

Per això, quan parlem de la dansa dins l'educació no volem parlar d'una dansa que es marqui uns objectius difícils de superar, sinó més aviat uns propòsits a intentar aconseguir. Buscar la perfecció o la creació i execució de danses sensacionals, no és l'objectiu que s'ha de plantejar, sinó simplement buscar trencar la quotidianitat i trobar l'efecte beneficiós que l'activitat de la dansa té sobre la persona, i en especial sobre els joves.

A continuació exposem el que serien els objectius d'una programació de dansa (Veg. Bibl Núm. 11 pàg. 65):

Objectius generals:

De caràcter psicològic i emocional

- Millorar l'autoestima a partir de l'autoconeixement.
- Respectar i integrar.
- Cooperar i comunicar.
- Fomentar la creativitat i sensibilitat.
- Ensenyar a expressar sentiments i emocions.
- Treballar la improvisació.

De caràcter corporal

- Adoptar hàbits posturals i de salut.

- Reconèixer les diferents parts del cos i la seva possibilitat de moviment.
- Treballar el sentit de l'equilibri.
- Utilitzar correctament l'energia.
- Treballar accions motores i no motores.
- Desenvolupar la capacitat de relaxació.

2.6. La dansa en l'Educació

2.6.1 Per què la Dansa a les escoles?

“El desenvolupament personal i el creixement de l'alumne exigeixen que se li doni l'oportunitat d'exercitar globalment les seves funcions físiques (sensorials, motrius i perceptives), afectives, socials e intel·lectuals. De totes les activitats creatives, la dansa és peculiar ja que fa referència a la persona en la seva totalitat. (Veg. Bibl Núm. 11 pàg. 116)

Seguidament, tal i com hem pogut veure a el llibre elaborat per la Fundació Yehudi Menuhin (Veg. Bibl Núm. 11) Podem dir que, efectivament, la dansa és una activitat artística altament significativa, ja que el llenguatge simbòlic que utilitza requereix la implicació de totes les facultats de l'ésser humà: cognoscitives, físiques i afectives. Desenvolupa i estimula capacitats intel·lectuals tals com l'observació, la percepció, la concentració, la memòria, la associació-dissociació, la conceptualització, l'abstracció, l'anàlisi-síntesi etc. De la mateixa manera, entra plenament en l'estimulació de cada una de les intel·ligències de l'ésser humà (Gardner, 1998): intel·ligència lingüística, intel·ligència lògic-matemàtica, intel·ligència espacial, intel·ligència musical, intel·ligència cinestèsica-corporal, etc.

Si ens fixem en les facultats, capacitats i les intel·ligències que desenvolupa i estimula la dansa, la intel·ligència cinestèsica-corporal seria la que més oblidada estaria dintre de l'escola tradicional. Tota la resta de capacitats i intel·ligències estarien tractades i desenvolupades a través d'altres disciplines i la cinestèsica-corporal, que és la capacitat d'unir el cos i la ment per aconseguir el perfeccionament de l'acompliment físic, és a la que es dediquen una o dues hores a la setmana.

Aquesta intel·ligència comença amb el control dels moviments automàtics i voluntaris i avança cap a l'ocupació del cos de manera altament diferenciada i competent. Permet a l'individu manipular objectes i perfeccionar les habilitats físiques. És una manera de formar socialització, i la seva pràctica a nivell sensoriomotriu no només serveix a nivell físic sinó que permet major desenvolupament cognitiu (Veg. Bibl Núm. 5 pàg. 32).

Així, amb la dansa, el cos es converteix en instrument d'aprenentatge. Es treballa explorant i observant les característiques del propi cos i de l'aliè, explorant les diferents possibilitats de moviment i comunicació, acceptant el nostre cos com és, i vivint-lo com un instrument de creació i expressió. A més la dansa fomenta i millora la creativitat, l'espontaneïtat, la sensibilitat i la llibertat. Implica la realització de jocs i treballs col·lectius que afavoreixen l'escolta, l'intercanvi, l'atenció a altres, la comunicació, el respecte cap als demés i la col·laboració en un projecte comú.

“La dansa (propera a l'art i també als sentiments, a l'emoció i l'afecte) pot ajudar a enriquir el moviment i l'actitud corporal de l'alumne en el seu fer quotidià, afavorint la relació amb ell mateix, amb els altres i amb els objectes i l'espai.”. (frase de A. Hugas i Batlle citada a Veg. Bibl Núm. 11 pàg. 51)

Amb la dansa l'alumnat s'inicia en la valoració estètica, apropant-se a diferents maneres d'expressió artística (arts plàstiques, música, art dramàtic, etc.), relacionant elements propis d'aquestes disciplines amb elements propis de la dansa.

Un dels beneficis més destacables d'aquest tipus d'ensenyament consisteix en què, a través de la dansa i la música, l'alumne té relació i s'amara de manifestacions i elements artístics produïts per la nostra cultura i per altres. Aquest factor es converteix en una aportació fonamental per l'educació i integració dels alumnes pertanyents a altres ètnies i cultures, ja que és el millor camí per aprendre a respectar, valorar i inclús compartir aquests aspectes.

Per tant, hem d'entendre la dansa com una eina per a l'educació i la integració, i no com un simple aprenentatge de moviments estilístics concrets i d'aquesta manera podrem fer servir la dansa com a mitjà d'aprenentatge.

La dansa la considerarem creativa i educativa i en el nostre plantejament pràctic al 3r apartat d'aquest treball, i que és el nostre treball de camp, treballarem tenint en

compte aquests principis fonamentals. A més, el grup on el posem en pràctica és un grup reduït amb alumnat molt divers en el que creiem que la pràctica de la dansa pot ajudar a la integració, a la potenciació de l'autoestima, al bon funcionament del grup, etc.

2.6.2. Continguts considerats per treballar la Dansa a les escoles

Tal i com recullen autors com Guerber i Leray (2000) (Veg. Bibl Núm. 3 pàg. 43), es considera que existeixen dos tipus de continguts relacionats amb la dansa: els continguts específics, que es treballen amb una activitat concreta, i els continguts transversals, que estan treballant-se implícitament a la majoria de les activitats.

A continuació recollim aquests continguts perquè són els que hem tingut en compte a l'hora de preparar el nostre projecte pràctic, tenint-los en consideració quan hem preparat les sessions d'aula. Assenyalem amb un asterisc (*) els continguts transversals.

1. PREPARACIÓ CORPORAL I COGNITIVA

- Col·locació correcta del cos.
- Recolzament correcte del peu i bona distribució del pes.
- Estirament de la columna vertebral, col·locació i mobilitat.
- Articulació. Consciència i possibilitats motrius.
- Consciència corporal. (*)
- L'esquema corporal: formes, estructura, volum.
- L'eix de simetria corporal. Simetria/asimetria.
- Equilibri.
- Relaxació. Capacitat de relaxar-se i eliminar tensions posturals.
- Desenvolupament de capacitats intel·lectuals tals com: observació, percepció, concentració, memòria, associació-dissociació, conceptualització, abstracció, anàlisi, síntesi, creativitat, etc. (*)

2. MOVIMENT (Individual i en grup)

- Utilització de l'energia.
- Moviment global i segmentari.
- Domini corporal dinàmic.
- Coordinació i oposició.
- Formes de moviment.
- Passos locomotors.

3. MOVIMENT ESPAI-TEMPS (*)
 - Orientació espacial.
 - Direccions de desplaçament. Desplaçament en relació als altres.
 - Trajectòria, recorregut.
 - Formes de desplaçament i nivells.
 - Figures espacials.
 - Distància i temps: duració i velocitat dels moviments.

4. CREATIVITAT, EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ
 - Improvisació i composició coreogràfica.
 - Creació, interpretació i comprensió de missatges significatius.
 - Expressió gestual.

5. MÚSICA PER AL MOVIMENT (*)
 - Tempo d'una música. Pulsació.
 - Frases musicals.
 - Parts d'una música. Formes musicals.
 - Ritmes en el moviment.
 - Composició, creació: ritmes, cançons, combinacions.

2.6.3 Objectius a assolir per part de l'alumnat a través de la Dansa a les escoles

Els mateixos autors esmentats anteriorment, Guerber i Leray (2000) (Veg. Bibl Núm. 3 pàg. 23) i d'altres (Veg. Bibl Núm. 7 pàg. 3) ens parlen dels objectius que es poden desenvolupar a través de la dansa:

- Millorar els hàbits posturals.
- Conèixer el propi cos.
- Adquirir una preparació cognitiva i corporal que permetrà utilitzar el propi cos per aprendre, comunicar-se i crear a través de la Dansa.
- Investigar i desenvolupar-se sensorial i perceptivament a través del sentit visual, i el sentit auditiu.
- Treballar el moviment segmentari i global a través de l'experimentació de les diferents possibilitats del moviment i de passos locomotors específics que impliquen coordinació, agilitat, rapidesa i dificultat, millorant la capacitat motora i aconseguint un domini corporal dinàmic.

- Conèixer la relació entre moviment, espai i temps, construint nocions espacials i temporals, i resolent problemes en situacions de moviment.
- Crear e interpretar missatges significatius a través de la dansa, component peces coreogràfiques i explorant les possibilitats de la improvisació pautada.
- Adquirir normes de comportament i convivència que fomenten l'escolta, la voluntat d'intercanvi, l'atenció a altres, la comunicació, el respecte cap als altres i les ganes de col·laborar en projectes comuns.
- Integrar-se amb els companys de classe. Respectar i sentir-se respectat i valorat.

Aquests objectius són també un model que nosaltres hem tingut en compte a l'hora de fer el nostre projecte. Per poder-los assolir hem fet un treball conjunt entre l'alumnat i nosaltres. Havíem d'escoltar les seves necessitats i adaptar-nos al que ens trobàvem a cada sessió.

2.7 Projectes que fomenten la Dansa a les escoles

Actualment hem pogut comprovar que hi ha diversos projectes que s'estan duent a terme a les escoles o instituts en relació amb la dansa, que pretenen fomentar-la com un mitjà d'aprenentatge diferent als instaurats actualment en el nostre sistema educatiu. En aquest apartat hem seleccionat aquells que creiem més rellevants per al nostre projecte d'investigació.

2.7.1 Projecte Tot Dansa

El Tot Dansa és un projecte educatiu de l'IMEB, que es duu a la pràctica amb alumnes de secundària i batxillerat de diferents centres de Barcelona. Aquest projecte consisteix en la fomentació de la dansa dins de l'àmbit educatiu. Es duu a terme d'una manera esglaonada: un coreògraf dirigeix artísticament un conjunt de coreògrafs, que alhora dirigeixen a un seguit de professors i que aquests dirigeixen i ensenyen tot el que a ells els han transmès a un seguit d'alumnes.

D'aquesta iniciativa es deriven diversos objectius com poden ser passar-ho bé gaudint d'una activitat poc comuna tant per al professorat com per a l'alumnat però molt enriquidora, i fomentar el llenguatge artístic i la dansa com una eina educativa

pel professorat aprofitant els recursos que pot oferir la dansa dins de l'aula per promoure-la com una experiència positiva, personal i col·lectiva.

El projecte té una durada de dos trimestres aproximadament, del gener fins al juny. El professorat dels instituts rep una formació a l'Institut del Teatre, on es reuneixen amb el director del projecte i els coreògrafs. Allà aprenen tècniques de dansa i plantegen les coreografies que després posaran a la pràctica a l'aula amb ajuda dels coreògrafs, que van als instituts a ajudar al professorat. El alumnes, com a producte final del projecte, duen a terme un espectacle conjunt on poden mostrar el que han treballat al llarg de tot el projecte.

2.7.2 Five Days to Dance

Five Days to Dance és un projecte artístic on Wilfried Van Poppel i Amaya Lubeigt, una parella de ballarins i coreògrafs, pretenen fomentar l'ús de la dansa com a eina d'aprenentatge, permetre a l'alumnat de diferents instituts viure noves experiències i trencar amb els rols als que estan sotmesos ja sigui tant per la pressió social com pel propi centre. En aquest projecte podem veure com el líder deixa de ser el més admirat, el tímid fa un pas endavant, tots es comuniquen, s'igualen i aprenen a valorar-se, a saber que tots tenen valor per ser tal com són ells mateixos.

Tal com podem veure al nom "Five days to dance", podem dir que el projecte es basa en l'anul·lació completa del programa escolar al llarg d'una setmana d'un dels cursos de l'institut al qual vagin a dur-lo a terme i en la dedicació de 5 dies en exclusiva a la dansa. Durant aquests cinc dies, els coreògrafs amb la implicació del professorat del centre col·laborant i participant de manera activa a les seves classes, realitzen un seguit d'activitats on fomenten sobre tot el que es coneix amb el nom de dansa-teatre per tal de dur activitats on es treballi molt l'expressió de sentiments a través del cos. També, a part de realitzar classes, preparen una representació per mostrar a la resta de l'alumnat del centre el que han treballat i après al llarg d'aquests cinc dies.

Havent vist un enregistrament d'aquest projecte, hem pogut observar com ens volen mostrar que avui dia ens trobem en un sistema educatiu que no pretén formar

persones, sinó adoctrinar-les, fent que deixem de banda coses essencials per donar més importància a aquelles que realment no en necessitarien tant.

És interessant comentar com en el vídeo del projecte es mostra la reacció que va tenir gran part del claustre de professors, ja que davant d'aquesta aturada de classes al llarg de cinc dies, van considerar el projecte com una pèrdua de temps; no estant disposats a perdre les seves hores de classes, considerant-les completament imprescindibles per a la formació del seu alumnat, i que finalment, un cop vist el resultat del projecte i la productivitat que aquest ha aportat, mostren un canvi d'actitud en quant a la consideració i valoració d'aquest.

2.7.3 Projecte MUS-E, l'art per la convivència

El projecte MUS-E és una iniciativa cultural actual que promou en la seva metodologia, a més de l'acostament i el gaudi de la música, l'educació en valors a través de les arts. Va ser ideat per Yehudi Menuhin (1916-1999), "violí del segle" i humanista excepcional en col·laboració amb Werner Schimmitt, director de l'Escola del Conservatori de Berna (Suïssa), sobre els ensenyaments de Zoltan Kodály (1882-1967). Aquest gran músic i pedagog hongarès considerava la música com un instrument al servei de la fraternitat entre els pobles, de prevenció dels conflictes i de la promoció de la coexistència pacífica entre grups culturals diferents, que havia de formar part de l'educació quotidiana i ser accessible a tots. En el projecte MUS-E s'amplien aquests conceptes dins del marc de la realitat multicultural existent i incloent a totes les disciplines artístiques, no només la música. El Projecte MUS-E va començar a desenvolupar-se a Suïssa en 1994. Des de llavors ha crescut fins a implantar-se en 443 escoles de quinze països d'Europa, col·laborant actualment al programa 892 artistes i participant en el mateix a nivell europeu més de 45.000 nens i nenes. La principal finalitat del Programa MUS-E és el foment de les Arts, especialment de la música, el teatre, la dansa i les arts plàstiques, en l'àmbit escolar com a eina que afavoreix la integració social educativa i cultural de nens i nenes, prevé la violència, el racisme i fomenta la tolerància i la trobada entre les diferents cultures des del respecte a la diversitat. El MUS-E posa l'accent en la importància del diàleg i la interacció entre les diferents cultures així

com el desenvolupament de la creativitat i la imaginació en la pràctica de les disciplines artístiques com a base de l'educació.

Al nostre país, el Projecte MUS-E comença després de la signatura d'un conveni subscrit en 1996 entre el Ministeri d'Educació i Cultura i la Fundació Internacional Yehudi Menuhin, presidida fins a la seva mort en 1999 pel propi Menuhin.

Actualment són nou les comunitats autònomes espanyoles adscrites al Programa MUS-E: Madrid, Andalusia, Canàries, País Basc, Catalunya, Murcia, C. Valenciana, Castella-La Manxa i Extremadura.

Part 3: Cas pràctic

3 Cas Pràctic

3.1 Introducció

Tal i com s'ha pogut comprovar al llarg del treball, la Dansa és una activitat gratificant que proporciona a la persona que la practica un gran sentit de comunicació no verbal, superant així les barreres que ens poden representar les diferents llengües, cultures, sexe i/o les diferents situacions socials.

També hem pogut veure que la dansa té una especial incidència en el desenvolupament de la persona, de l'ésser humà tant a nivell individual com a nivell col·lectiu i que, de manera particular, ajuda a millorar l'autoestima, la confiança en un mateix i en els demés, augmenta els reflexes, desenvolupa les habilitats motrius, sensorials, expressives i cognitives.

Tal és així que amb tot això hem pogut determinar que la dansa contribueix, de manera essencial, al desenvolupament integral de la pròpia persona.

Amb tot l'après al llarg de la recerca d'informació, hem dut a terme un projecte artístic durant el primer trimestre del curs 2014-15, on hem realitzat sessions setmanals d'una hora amb un grup de 15 alumnes de 1r d'ESO del nostre institut. En aquest projecte s'ha posat en pràctica tot allò recercat en el nostre treball relacionat amb la implicació de la dansa dins del sistema educatiu, per tal de poder valorar i comprovar de primera mà si la dansa ajuda a l'alumnat a desenvolupar o millorar d'una manera diferent i innovadora diferents habilitats cognitives, motrius, sensorials i expressives.

Som conscients que la dedicació de les 10 sessions és potser no massa significativa, doncs l'ideal hauria estat dedicar tot un curs per veure els resultats. Però, si tenim com a model el projecte "Five Days to Dance", creiem que ja és un primer pas per poder argumentar i treure unes conclusions que justifiquin la nostra hipòtesi de treball plantejada.

3.2 Metodologia del cas pràctic

Pel que fa a la metodologia del cas pràctic, a partir de la fonamentació teòrica vam organitzar les diferents sessions. En el mes de setembre vam demanar les autoritzacions a direcció –per poder dedicar l’hora de la matèria d’Activitats d’Atenció Educativa del grup de 1r d’ESO-, i als nostres pares i professorat –per poder perdre una classe a la setmana de les matèries que tinguéssim a l’hora de les sessions amb 1r d’ESO- i vam començar les sessions el mes d’octubre. Les sessions eren setmanals amb una durada d’una hora i finalment es van poder dur a terme 10 sessions.

Les nostres famílies van estar d’acord en què poguéssim perdre les classes de 2n de batxillerat, i les professores afectades –en aquest cas les nostres tutores- tampoc no van posar cap problema. Personalment el fet de faltar a classes no ens ha impedit perdre l’atenció i el seguiment de l’assignatura. Amb una bona organització ens hem compaginat ambdues coses.

En un inici les sessions les vam fer totes dues autores d’aquest treball de recerca, de manera conjunta. A mesura que el projecte avançava, per perdre el menor número de classes possibles, vam decidir que les faríem de manera individual i així només ens perdríem una classe quinzenalment.

Com es podrà veure al llarg del treball, en les sessions ens marcàvem uns objectius i continguts, seguíem un patró concret i anàvem recollint en graelles tot el que crèiem que era important per la nostra recerca.

3.3 Context de la investigació

L'estudi de cas esmentat anteriorment s'ha dut a terme en l'Institut les Marines situat en el Municipi de Castelldefels.

L'INS Les Marines, tal i com es recull en la seva pàgina web, és un centre públic d'ensenyament secundari obligatori i post obligatori, que va ser creat l'any 1982 com a extensió de l'institut de Gavà. L'any 1983 ja va passar a ser un centre autònom, el primer centre de Batxillerat de Castelldefels. Situat inicialment a Ca N'Aymerich, en l'edifici de l'antiga escola Xirivit, fou traslladat a l'actual emplaçament el 1986 i, posteriorment, varen triar el seu nom actual, Les Marines, nom lligat a la zona de Castelldefels en què està situat.

Està format per un grup d'uns 40 professors especialitzats en les diverses àrees del coneixement, i eduquen a uns 500 alumnes d'edats compreses entre els 12 i els 18 anys, en una línia que s'orienta cap a la formació integral dels alumnes, potenciant les seves capacitats personals, intel·lectuals, científiques, socials i culturals, educant en el respecte i la tolerància.

El curs 2012-13 l'Institut va entrar a formar part del projecte "Tot Dansa", organitzat per l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB). Al projecte es van afegir 3 professores i un professor del centre. Cada professor preparava les activitats del projecte amb un grup classe, concretament de 1r d'ESO. D'aquesta manera, tot l'alumnat de 1r d'ESO d'aquell curs hi va participar, un total de 108 alumnes.

El curs 2013-14, curs en el que vam començar a preparar aquest Treball de Recerca, es va tornar a formar part del Tot dansa, aquesta vegada amb més limitacions de participants ja que, com que era el 25è aniversari de l'OBC i estarien a l'escenari amb els ballarins, no hi podien cabre tants alumnes. Així, només dues professores, Isabel García y Vicky Vega, hi van participar amb un total de 32 alumnes de 2n i 3r d'ESO. Com es pot suposar, l'alumnat de 2n que va fer el projecte era la seva segona participació en el Tot Dansa.

Va ser per aquest projecte que vam aconseguir una professora que ens volgués dirigir el treball i, amb ella, vam decidir quin seria el tema a tractar i com treballaríem el cas pràctic. En un principi vam decidir que es treballaria des d'una optativa de 3r

d'ESO, amb la professora de plàstica Vicky Vega, perquè seria alumnat que faria 2 cursos que portaven a terme projectes de dansa i que, si tot anava com volien les professores, participarien en l'edició del Tot Dansa del curs 2014-15. Aquest curs el centre no ha estat escollit com a participant i, per tant, no s'ofertarà com a optativa. És per això que es va decidir fer l'estudi de camp en un curs de 1r d'ESO i des de la matèria d'Activitats d'Atenció Educativa.

3.4 Sessions de treball

Com hem dit anteriorment, les sessions de la part pràctica del nostre treball d'investigació, van tenir inici al començament del mes d'octubre, i es van realitzar durant els mesos d'octubre, novembre i desembre, durant una hora setmanal dins de l'optativa d'Activitats d'Atenció Educativa.

3.4.1 Objectius de les sessions pràctiques

Al llarg de les sessions que vam realitzar, ens vam plantejar com a objectiu que els alumnes de 1r d'ESO fossin capaços de:

- Conèixer i reconèixer les diferents parts del cos i les seves possibilitats de moviment.
- Utilitzar el cos com a element d'expressió.
- Aplicar a la vida quotidiana els hàbits posturals treballats.
- Situar-se a l'espai de forma equilibrada, ajudant a un desenvolupament emocional equilibrat.
- Arribar a enllaçar passos de manera encadenada, creant petites coreografies i interioritzant i memoritzant diferents esquemes de moviment.
- Utilitzar moviments corporals per desenvolupar la imaginació i la creativitat.
- Relacionar moviment corporal-espai-música.
- Millorar la seva memòria, coordinació i expressió.
- Interactuar amb els companys
- Cohesionar el grup

3.4.2 Metodologia emprada en les sessions

Com ja hem esmentat anteriorment, al llarg del 1r trimestre, els dilluns al matí hem estat duent a terme unes sessions de dansa amb l'alumnat de 1r.

En el temps emprat en aquestes sessions, tal com ens vam proposar en un principi, hem volgut fomentar la dansa i la disciplina que aquesta exigeix entre els alumnes, aprofitant així que aprenguessin i milloressin, d'una forma lúdica i innovadora, un seguit d'habilitats tant expressives, sensorials, cognitives com motrius.

Seguidament mostrem els blocs de treball en els que hem agrupat els diferents exercicis realitzats.

- Improvisació
- Coordinació
- Coneixements de principis bàsics de la tècnica.
- Concentració i assimilació de combinacions
- Equilibri
- Imitació rítmica
- Expressió corporal
- Treball en equip
- Escalfament i estiraments.

Per tal de poder realitzar satisfactòriament els exercicis, vam estar atentes a les necessitats o dubtes dels alumnes en tot moment, a fi d'assolir una major eficàcia i un major aprenentatge.

Al llarg de cada sessió vam treballar diversos blocs dels esmentats anteriorment, per tal de fer la classe més dinàmica i entretinguda, i així evitar que es pogués fer repetitiu i avorrit per als alumnes. Tant a l'inici com al final de cada classe vam fer un seguit d'escalfaments i estiraments per tal de preparar el nostre cos per realitzar les activitats com per estirar-lo i relaxar-lo un cop acabada la classe i així evitar possibles malestars musculars o evitar lesions.

Per altra banda, cal dir que la música ha estat un factor molt important a l'hora de motivar a l'alumnat per realitzar els exercicis. Ballar amb una cançó que t'agrada i et motiva trobem que és més gratificant i que pot donar més bons resultats de cara a la participació, actitud, iniciativa etc. Des d'un primer moment vam demanar que

l'alumnat ens lliurés un llistat de les cançons amb les que els hi agradaria treballar. Vam adaptar-nos a les seves preferències, innovant també amb les cançons que nosaltres havíem escollit per tal de què poguessin conèixer també altres tipus de gènere poc comuns per a ells.

A l'hora d'avaluar a l'alumne, tal com ens va suggerir la professora Viky Vega, que cal dir va estar amb nosaltres durant totes les sessions per a qualsevol problema que pogués passar, vam fer unes graelles on es qualificava a l'alumne de l'1 al 5. S'han valorat diferents aspectes com la participació a classe, la iniciativa davant dels exercicis a realitzar, i la millora continuada d'algunes habilitats com la coordinació, la memòria, l'equilibri, la flexibilitat, l'espontaneïtat de l'alumne, la concentració i per últim l'actitud, sempre fixant-nos d'una manera individual en l'estat inicial dels diferents alumnes aconseguint així veure les evolucions de cadascú en funció de les seves capacitats.

Seguidament mostrem el model de la graella per avaluar a l'alumnat: (veure graelles complertes a l'Annex 11 del treball).

	Participació	Iniciativa	Coordinació	Memòria	Equilibri	Flexibilitat	Expressió espontaneïtat	Concentració	Actitud
Cañizares Riaño, M. Angel									
Chen, Kai									
Ferran Hernández, Andrea									
Grigore, Mihai Marian									
Leyva Cremades, Sonia									
Lleixa Martos, Natividad									
Mendoza, Marcos Javier									
Morales Bedoya, Sebastián									
Ortega Ricas, Jeanette									
Osmanovic, Fehim									
Pons Parra, María Camila									
Varga, Nicolae Alexandru									
Vargas Sánchez, Nil									
Zarza Agudelo, Eric									
Zaroyouh Zaher, Nabil									
Fernández, Albert									
Boccio, Santiago									

A part de la fitxa d'avaluació, vam elaborar també una fitxa tècnica seguint el model proposat al projecte Mus-e, on fèiem la descripció de la classe a impartir. Abans de cada classe ens plantejàvem els objectius, les temàtiques a realitzar a la sessió, els

materials i recursos necessaris i com avaluariem. Una vegada acabada la classe ompliem l'apartat d'observacions.

Seguidament mostrem la pauta general per a l'estructuració de les sessions (veure a l'annex 12 el conjunt de totes les taules amb l'explicació de la realització de cada sessió).

I.E.S Les Marines	Laura Torres – Laura Ruiz	Curs: 2014-2015
Projecte Dansa	Nivell: 1 ESO B	Sessió: Data:
Descripció de la sessió:	Objectius:	Temàtica:
		Materials i recursos:
		Criteris d'avaluació:
Observacions:		

3.4.3 Materials i recursos

L'espai utilitzat durant les sessions va ser el gimnàs de l'institut. És un espai que s'adaptava en bona part a les necessitats del projecte i ens va permetre realitzar tot tipus d'activitats adients per poder dur a terme amb satisfacció les classes de dansa impartides.

Ens sembla que ha estat el lloc més adient de l'institut per poder impartir les classes, ja que en un inici, vam començar-les a la sala d'audiovisuals fet que reduïa l'espai i ens feia perdre temps movent cadires per aconseguir lloc. El fet d'utilitzar el gimnàs ens ha permès desenvolupar el projecte amb comoditat, tot i que hi ha un seguit d'aspectes que podrien haver estat millor, com la funcionalitat de l'aparell de música, el ressò, la temperatura...

Per tant, podem dir que l'espai on hem treballat al llarg del projecte ha estat capacitat de:

- Lluminositat.
- Ventilació.
- Equip de música i música enregistrada.
- Instruments de petita percussió.

També cal dir que tot l'alumnat ha realitzat cada sessió amb un vestuari adient per poder dur a terme amb la màxima comoditat possible les classes de dansa impartides.

Part 4: Anàlisi i Conclusions

4 Anàlisi i conclusions

4.1 Anàlisi de les sessions

Tal com hem pogut comprovar, no existeix un estil d'aprenentatge "ideal i infal·libre" sinó que des d'una actitud reflexiva, flexible i dinàmica hem hagut d'escollir en cada moment el camí més apropiat per aconseguir el que busquem tenint en compte les circumstàncies condicionants de cada moment. És a dir, a les nostres sessions a vegades hem hagut de canviar objectius o metodologies per adequar-nos a l'estat de l'alumnat.

De fet, al llarg de tot el projecte d'ensenyament-aprenentatge de la dansa i l'Expressió Corporal, hem pogut utilitzar tots els mètodes sempre tenint en compte que no es perdessin de vista la fomentació de la personalitat, la implicació del jove de manera cognoscitiva, afectiva i física, l'afavoriment de la sensibilització, la potenciació de la creativitat i l'actitud crítica.

Aplicant totes aquestes premisses al llarg del nostre projecte, podem dir que:

- Les bases de les sessions han sigut les tècniques bàsiques de la dansa.
- S'ha treballat en parelles i en grups procurant fomentar així aspectes com la motivació, el desenvolupament cognitiu, la socialització i actituds de cooperació, tolerància i respecte.
- La durada de les sessions ha estat d'aproximadament d'una hora, ja que un temps major podria haver provocat falta de concentració, cansament i desatenció.
- S'han treballat els tres nivells de l'espai: baix, mitjà i alt.
- Les estructures de les sessions han estat flexibles per tal que es pogués veure modificada en funció de les necessitats de l'alumnat i de les circumstàncies de cada moment per evitar la pèrdua de motivació i interès.

Un cop ja esmentades i estructurades les pautes que hem seguit al llarg del projecte, podem fer una anàlisi global i generalitzada de les sessions realitzades al llarg del projecte.

Basant-nos en les diferents observacions apuntades a les fitxes per estructurar cada classe i en la gràfica on s'avaluava als alumnes, podem veure com hi ha hagut una positiva evolució en tots els àmbits. En primer lloc, cal dir que durant les primeres sessions vam observar a un alumnat distret i bastant excitat, probablement pel fet d'estar realitzant una activitat tant lúdica com innovadora, però que a mida que avançava el projecte va millorar de molt bona manera aquesta actitud de cara a realitzar les sessions, acabant-les així amb un alumnat que es mostrava concentrat i disposat a aprendre.

Fixant-nos ara en la gràfica amb la que es valoraven diferents aspectes de l'alumnat (veure gràfica complerta a l'annex.) podem veure com hi ha hagut millores en tots els aspectes a avaluar però sobretot cal dir que hi ha hagut una especial millora en la part de l'expressió corporal i en la iniciativa que comportava el fet d'iniciar un exercici d'aquest estil, ja que en un principi, ens vam trobar amb alguns alumnes que mostraven ser molt introvertits, tenint por a expressar-se mitjançant el cos, cosa que van millorar molt al llarg del projecte.

També, per últim, de cara a explorar millores de caire individual, volem destacar que vam veure una contínua millora per part de l'alumnat a l'hora d'assimilar combinacions de passos per a diferents exercicis. Van aconseguir molta agilitat a l'hora de veure un exercici a realitzar, memoritzar-lo ràpidament i seguidament dur-lo a terme.

Centrant-nos ara amb les millores en relació als demés, podem dir que al llarg de les sessions hem pogut veure una bona evolució en quant al treball en equip. Vam aconseguir una dinàmica de grup on es veien millores en aspectes com el respecte als demés i la integració i cohesió completa de tot el grup, ja que gràcies a aquells exercicis on es treballava en grups i parelles, tots sentien que formaven part d'un grup unit, sense rols determinats per les pressions socials. Van aconseguir treballar d'una manera molt positiva com a grup, perdent la vergonya al ridícul de cara als companys i respectant-se.

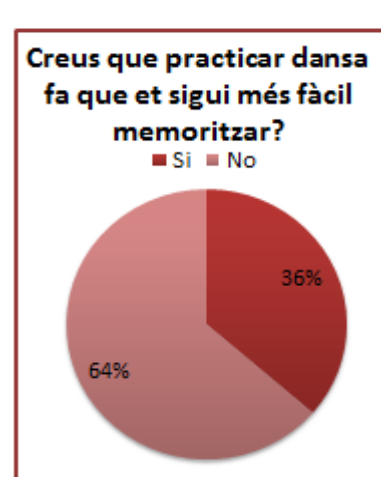
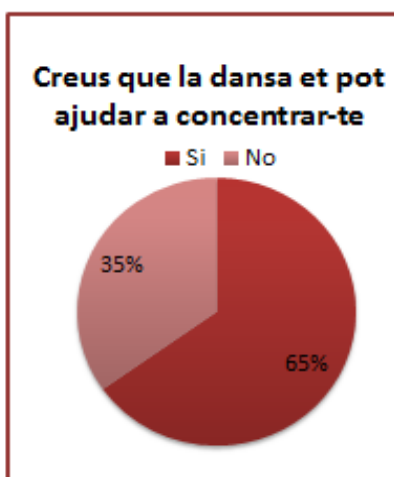
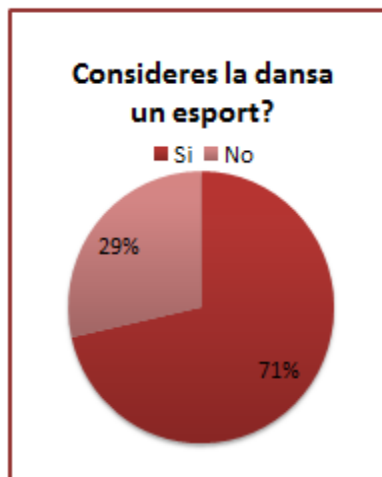
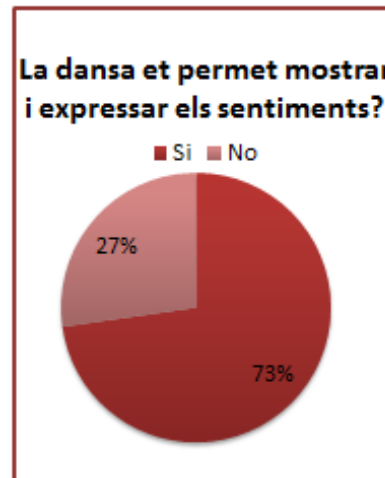
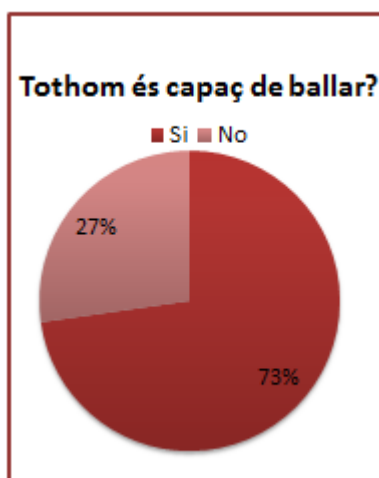
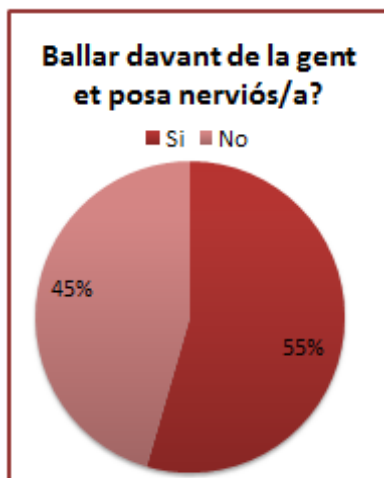
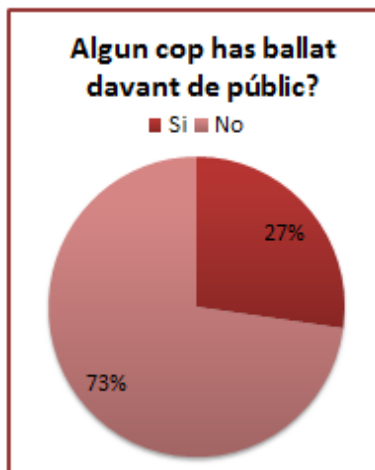
4.2 Anàlisi dels qüestionaris previs i posteriors de l'alumnat de 1r d'ESO

Tal com hem esmentat a la metodologia, a l'inici del nostre projecte vam passar un qüestionari a l'alumnat per tal de saber la seva opinió sobre un seguit de conceptes relacionats amb la dansa. Al finalitzar totes les sessions amb l'alumnat, els vam passar un altre qüestionari per tal de veure l'evolució en quant a la seva opinió i visió de la dansa dins de l'àmbit educatiu. (Veure model de qüestionari previ i posterior a els Annexos 7 i 8)

Seguidament, durem a terme una anàlisi dels diferents resultats extrets dels qüestionaris. Per tal de fer una anàlisi exhaustiva i una comparativa entre aquests, s'analitza primerament els qüestionaris previs, seguidament els realitzats en acabar el projecte i finalment s'analitza la comparativa entre els dos.

El buidatge de les dades extretes al qüestionari previ realitzat a l'alumnat de 1r d'ESO que ha dut a terme el projecte ha estat el següent:

Un cop fet el buidatge i analitzades les respostes i les aportacions dels enquestats amb les seves observacions, podem dir que en aquest qüestionari previ a la realització de les sessions, a la meitat de l'alumnat li agrada ballar i han anat a veure algun espectacle de dansa. Cal dir que el municipi de Castelldefels compta amb una Escola Municipal de Dansa que dos cops a l'any realitza espectacles de dansa amb l'alumnat i que és molt alta la participació del públic. Igualment, l'ajuntament organitza una mostra d'activitats extraescolars i allà també podem veure espectacles de dansa que es fan a les escoles de primària, fet que demostra com la dansa està inclosa com a activitat extraescolar d'una manera important a l'educació primària.

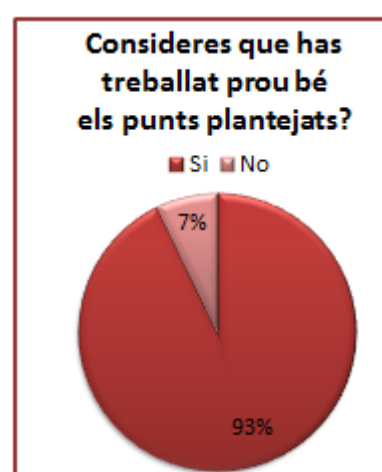
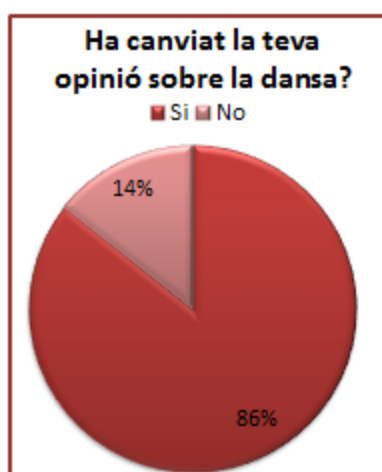
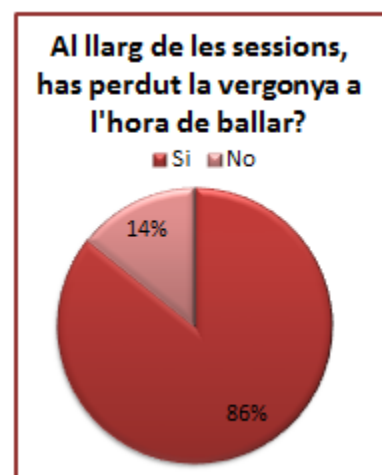
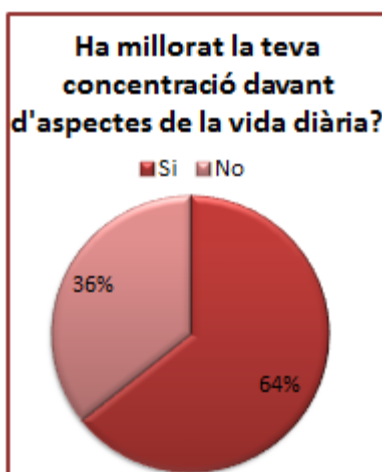
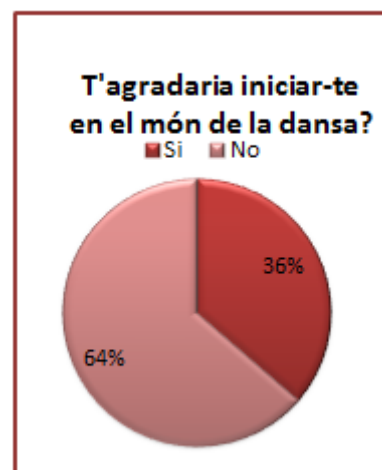
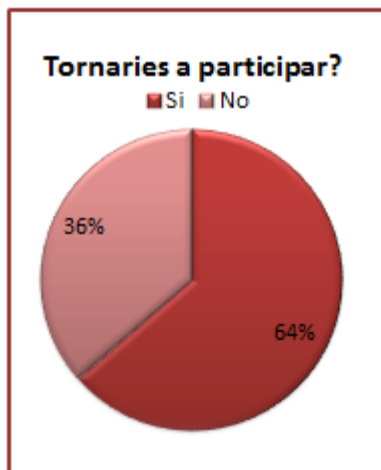
Més de la meitat de l'alumnat d'aquest projecte no havia ballat mai i la majoria considera que es tracta d'un esport ja que, tal i com especifiquen quan responen el qüestionari, a través de la dansa et moues i es realitza exercici, tot i que majoritàriament la consideren un esport individual i no col·lectiu.

Majoritàriament creuen que la pràctica de la dansa els ajudarà en la millora de l'equilibri, i una mica més de la meitat també creuen que els ajudarà en la concentració.

Contràriament, només un 36% creu que la dansa els ajudaria a millorar la capacitat de memòria. Majoritàriament creuen que la dansa els ajuda a expressar els sentiments però tot i els beneficis que els poden trobar, creuen en un 55% que no cal incorporar la dansa dins el currículum.

En relació a quines expectatives tenien sobre el nostre projecte, la gran majoria de l'alumnat considera el projecte com un treball interessant i divertit en el qual podran aprendre moltes coses noves, ja que per a la gran majoria la dansa forma part d'un àmbit molt poc conegut per a ells i relacionen la dansa amb un acte lúdic i divertit.

En relació al buidatge de dades extretes al qüestionari posterior realitzat a l'alumnat de 1r d'ESO que ha dut a terme el projecte, el resultat és el següent:

Un cop fet el buidatge i analitzades les dades del qüestionari realitzat un cop acabades les sessions, podem dir que a tot l'alumnat li ha agradat formar part d'aquest projecte i que en un 64% tornarien a participar.

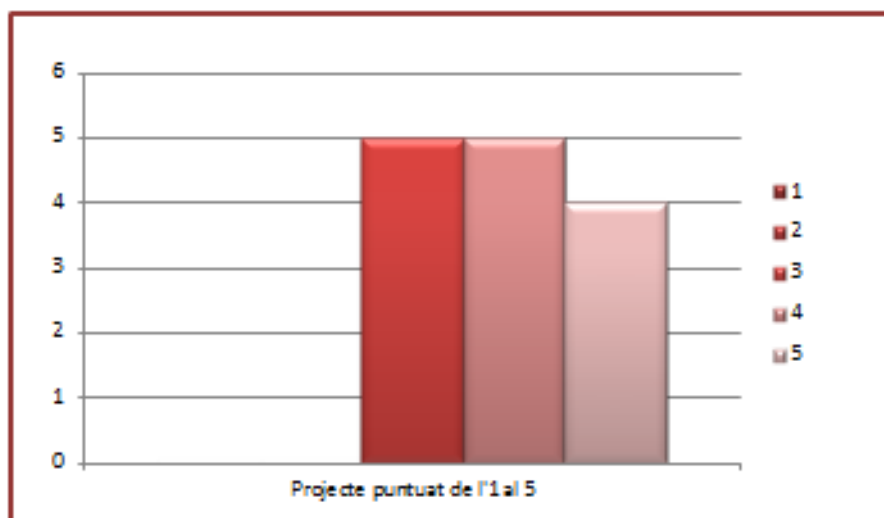
En relació a què és el que més els hi ha agradat del projecte, fent una recollida global del contingut de les respostes, podem extreure de manera general que l'alumnat s'ha esforçat duent a terme el projecte però que al mateix temps ha pogut gaudir-lo. Molts esmenten que els ha agradat treballar en equip i sense discutir. Quant a un estil d'exercici, molts coincideixen que els ha agradat treballar l'expressió corporal, ja que els ha ajudat a perdre la vergonya davant els altres. També, molts estan d'acord en que els ha agradat molt els estiraments que realitzàvem de manera lúdica al començament i al final de cada sessió.

És important remarcar la millora que un 64% de l'alumnat troba que han tingut en la seva capacitat de concentració, i que han estat capaços d'aplicar aquesta habilitat davant d'aspectes de la vida diària. Hi ha alumnes que raonen aquesta resposta dient que els exercicis realitzats a les sessions que treballaven la concentració, els ha ajudat a saber estar seriosos quan pertoca i que els ha servit per aprendre a no distreure's amb facilitat. Considerem que aquesta dada és de gran importància ja que demostra que la dansa no només ens aporta beneficis físics.

També cal ressaltar que el 71% de l'alumnat creu que han millorat en la capacitat de memòria, doncs en el fet d'haver de memoritzar els passos i les sèries a fer havien de posar en marxa aquesta habilitat, tot i que a l'inici de les sessions i com queda recollit en el qüestionari previ, no tenien gaire clar que la dansa els ajudés a millorar aquesta capacitat, doncs només el 36% creien que sí milloraria.

Un dels aspectes més importants a ressaltar d'aquest buidatge és que el 79% de l'alumnat creu que sí que s'hauria d'incorporar la dansa en el currículum de secundària, és a dir, del 55% que ho pensaven abans d'iniciar el projecte, a partir de les sessions que hem dut a terme, hi ha hagut un increment considerable d'alumnes que creuen que s'hauria d'incorporar gràcies a les millores que han observat en ells mateixos i en els altres; concretament l'augment ha estat d'un 24%.

Ens ha agradat molt la valoració personal de cada alumne en relació al projecte i com les seves puntuacions d'1 a 5 han estat molt satisfactòries, totes entre 3, 4 i 5.

En relació a com definirien el projecte a partir d'un adjectiu, els termes que han utilitzat han estat tots de caire positiu com: divertit, entretingut, estrany, innovador, interessant, diferent, i cap en to negatiu o despectiu.

A partir del buidatge veiem que el concepte que tenia l'alumnat al voltant de la dansa ha canviat. Part de l'alumnat ha canviat la seva visió ja que diu que abans ho consideraven un esport només per a noies, però que ara s'han adonat que és cosa per a tots. Altres deien que abans no creien que tots fóssim capaços de ballar, però que al llarg del treball realitzat a les sessions han pogut comprovar com sí que tots l'han fet i que no veuen la dansa com un esport individual, sinó que el col·lectiu és molt important i que hi ha molt de treball en equip.

Per acabar aquest anàlisi dir que en relació a quina conclusió han arribat al llarg de les sessions realitzades, l'alumnat respon dient que a través d'aquest projecte han pogut millorar un seguit d'habilitats com són la memòria, l'equilibri, la coordinació, l'expressió etc. També, gran part, esmenta que han pogut comprovar com la dansa els ha servit per expressar emocions, sentiments i per treure's la vergonya a l'hora de ballar davant dels companys.

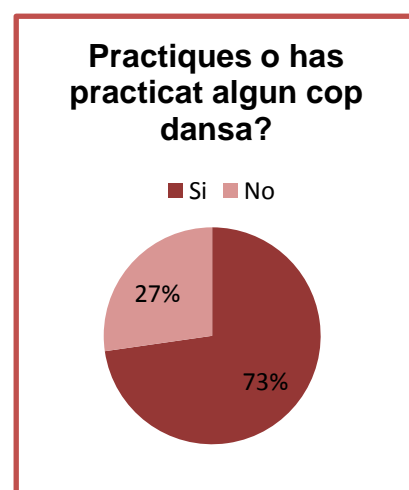
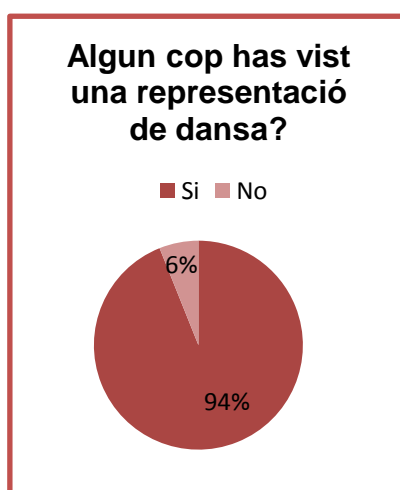
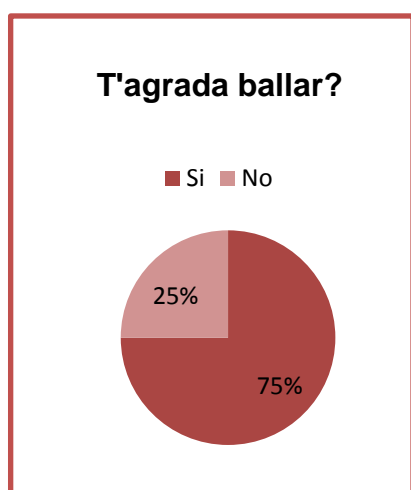
4.3 Anàlisi dels qüestionaris de l'alumnat de 3er d'ESO

A continuació realitzarem el buidatge de dades d'el qüestionari realitzat a l'alumnat de 3r d'ESO. Concretament van ser 31 les enquestes que vam entregar, i es van donar en les hores de tutoria. Només es va donar a l'alumnat de tercer d'ESO que va participar algun cop en el projecte Tot Dansa.

Després d'haver realitzat el buidatge, en un altre apartat, farem una comparativa entre els resultats extrets d'aquesta enquesta amb els resultats extrets en el qüestionari previ de l'alumnat de 1r d'ESO.

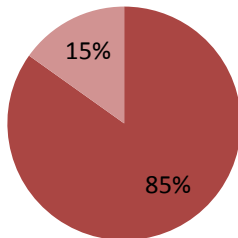
La comparativa la fem amb el qüestionari previ perquè el nostre objectiu és veure quina és la visió que tenen sobre la dansa i sobre les implicacions que aporta en l'àmbit educatiu aquells alumnes que no han realitzat mai un projecte d'aquest tipus amb la visió que tenen aquells altres que sí que han dut a terme projectes educatius relacionats amb la dansa. (Veure model de qüestionari a l'Annex 9).

El buidatge de dades del qüestionari realitzat a tot l'alumnat de 3r d'ESO que ha participat algun cop a projectes que fomenten la dansa a les escoles, en el cas del nostre institut, el projecte Tot Dansa ha estat el següent:

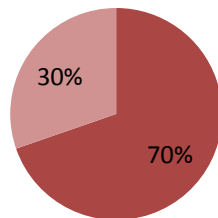
Consideres la dansa un esport?

■ Si ■ No

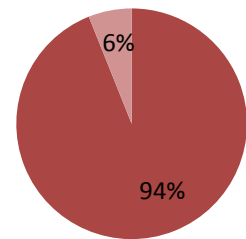
Creus que la dansa et pot ajudar a concentrar-te?

■ Si ■ No

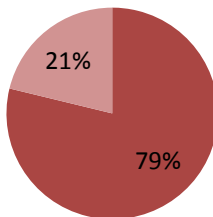
Creus que la dansa et pot ajudar a millorar l'equilibri?

■ Si ■ No

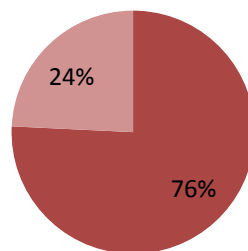
Creus que practicar dansa fa que et sigui més fàcil memortitzar?

■ Si ■ No

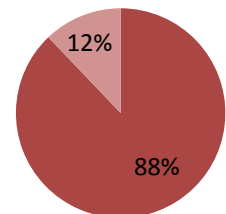
Tothom es capaç de ballar?

■ Si ■ No

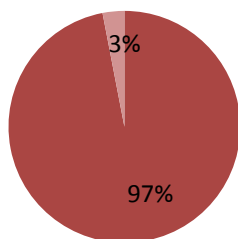
Creus que la dansa permet mostrar i expressar els sentiments?

■ Si ■ No

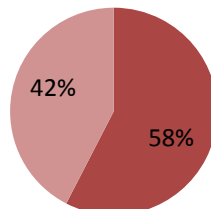
Algun cop has ballat davant de públic?

■ Si ■ No

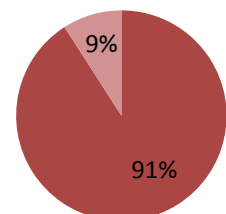
Pensar en tenir que ballar davant de la gent et posa nerviós/a?

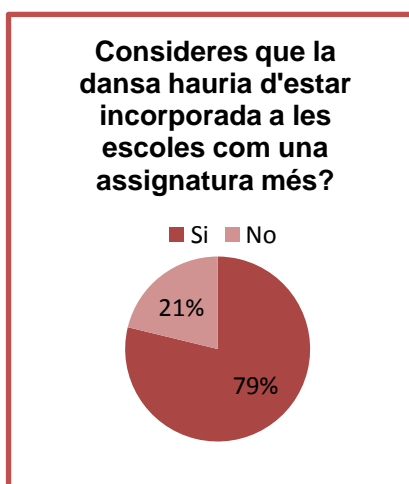
■ Si ■ No

T'agradaria tornar a participar-hi?

■ Si ■ No

Un cop fet el buidatge amb els percentatges corresponents i analitzades les dades del qüestionari hem pogut observar que defineixen la dansa generalment com un art el qual permet mostrar i expressar els sentiments a través de la música.

Gairebé a tots els alumnes els agrada ballar i practiquen o han practicat algun cop dansa. Un 94% han vist una representació de dansa. I majoritàriament, amb un 85% consideren que la dansa és un esport, opinen que tothom és capaç de ballar tot i que és més bé col·lectiu que individual.

És imprescindible ressaltar les opinions recollides en relació al que més els hi va agradar de dur a terme el projecte Tot Dansa amb l'institut. Molts diuen que va ser una grata experiència on van gaudir molt, que els va semblar molt interessant conèixer més a fons el món de la dansa, i que de manera general els ha fascinat l'experiència de poder fer una representació al Mercat de les Flors.

Un 94% afirma que gràcies a la dansa pots arribar a adquirir un major equilibri, i també altres habilitats com la concentració, o bé la memòria, ja que han hagut d'aplicar-les als assaigs. També esmenten que en acabar el projecte van percebre canvis notables davant aspectes de la vida diària relacionats amb aquestes habilitats, com per exemple la concentració davant els estudis. Els enquestats especifiquen que els exercicis de concentració treballats al Tot Dansa els van servir per aprendre a agafar una dinàmica més seriosa i posar més atenció a l'hora de posar-se a estudiar o a fer els deures.

També trobem important remarcar que un 88% dels alumnes pensen que la dansa permet mostrar i expressar els sentiments a través dels moviments i de la música, i

que gràcies a aquesta han sigut capaços de perdre la vergonya i els nervis a l'hora de tenir que ballar davant de tanta gent.

Un dels aspectes que trobem més importants ha sigut que el 79% dels alumnes pensen que la dansa hauria d'estar incorporada a les escoles com una assignatura més. Molts esmenten que l'aplicació d'aquesta al currículum de secundària els ajudaria a assolir una millor disciplina juntament amb les habilitats citades anteriorment; també creuen que seria molt interessant i divertit a la vegada poder realitzar una activitat tan dinàmica com aquesta.

Sobre l'efectivitat del projecte molts pensen que els ha ajudat a conèixer noves tècniques i aprendre coses que abans de realitzar-lo no sabien.

Un altre aspecte és que un 91% dels participants tornarien a participar-hi, i el defineixen com un projecte on han rigut, han gaudit i sobre tot han ballat molt.

Per finalitzar l'anàlisi, arribem a la conclusió que l'efectivitat del projecte Tot Dansa ha estat molt positiva, en el qual han après molt i sens dubte els agradaria tornar a formar part d'ell.

4.4. Comparativa entre els resultats extrets dels qüestionaris de 1r d'ESO amb els de 3r d'ESO

A continuació, després d'haver analitzat les enquestes que vam passar a l'alumnat de 1r i 3r d'ESO, anem a fer una comparativa entre els resultats extrets dels qüestionaris dels respectius cursos.

Primerament cal dir que les enquestes que compararem amb les de tercer seran aquelles que vam passar a l'alumnat de 1r d'ESO abans d'iniciar les sessions del projecte. Amb això volem veure quina és la visió que tenen aquells alumnes que no han dut a terme mai una activitat educativa d'aquest tipus comparada amb aquells de tercer, que anys anteriors ja n'havien realitzat, en aquest cas, van formar part del projecte Tot Dansa.

Com a observació inicial, veiem que de forma general als dos cursos els agrada la dansa tot i que el curs de 3r amb un 75% supera al 55% dels alumnes de 1r. Això

podria justificar-se ja que els alumnes més grans han participat en el projecte Tot Dansa i per tant, tenen una major experiència i coneixement sobre la dansa.

Ambdós cursos consideren que la dansa és un esport, amb una diferència no gaire notable com és un 71% dels més petits davant el 88% dels de 3r.

Observant les dades que relacionen la dansa amb l'àmbit educatiu, podem veure que un 45% dels alumnes de 1r d'ESO consideren que la dansa hauria d'estar incorporada a les escoles com una assignatura més, en canvi és un 75% dels alumnes de 3r d'ESO el que ho creu.

També cal dir que en gran majoria els alumnes de 3r creuen que gràcies a la dansa poden millorar l'equilibri cosa que no creuen els de 1r. Això podria aclarir-se, ja que els alumnes de 3r amb un 75% han practicat o practiquen alguna activitat de dansa, i per tant, tenen més coneixements sobre que els hi pot aportar.

Un 45% dels alumnes de 1r afirmen que els agrada ballar, tot i que comenten que posar-se en mig d'un escenari davant de la multitud els posa nerviosos. En canvi, als alumnes de 3r, concretament a un 75%, els agrada practicar dansa i tot i que també afirmen que es posen nerviosos a l'hora de ballar, és una menor quantitat la que ho diu, probablement pel fet d'haver participat ja a un projecte d'aquest estil. Es mostren com més acostumats a expressar-se ballant davant tant del públic com dels companys.

El fet d'haver participat en un gran projecte com és el Tot Dansa, i haver realitzat un seguit de classes, justifica el gran percentatge d'alumnes de 3r que afirmen que la dansa és un camí que ens permet mostrar i expressar els sentiments, concretament un 88%.

Tot i que els alumnes de 1r d'ESO tenen menys experiència en l'àmbit de la dansa coincideixen en què gràcies a aquesta la teva concentració pot millorar. L'alumnat de 1r ha respost amb un 65% davant el 70% dels de 3r.

Comparant una altra habilitat com és el fet de memoritzar també creuen generalment els dos cursos que la dansa agilitza el treball de la memòria. Amb un 79% els alumnes de 3r i un 64% els de 1r, tot i no tenir tanta experiència com els més grans.

Al llarg d'aquesta comparativa, hem pogut comprovar les diferències entre l'alumnat dels dos cursos.

Com a resum global, podem dir que el curs de 3r d'ESO està més conscienciat de la importància de la dansa dins de l'àmbit educatiu, gràcies al fet d'haver participat en el projecte Tot Dansa que fomenta la dansa als instituts.

4.5. Anàlisi global de les diferents entrevistes

Com hem comentat a la metodologia de recerca, punt 1.5. d'aquest treball, per trobar arguments que ajudessin a la nostra hipòtesi ens vam plantejar realitzar entrevistes a persones que tinguessin relació amb l'àmbit de la dansa i amb l'àmbit educatiu.

En aquest sentit hem entrevistat a Susana Tarapiella, mestra d'educació infantil de l'escola Edumar; a Ana Nicolás, mestra de música de la mateixa escola; Míriam Martínez, directora de l'Escola municipal de Dansa de Castelldefels; Joel Abadal, ballarí; a Margherita Bergamo, coreògrafa assistent de Toni Mira al projecte Tot Dansa; Toni Mira, director del projecte Tot Dansa 2013-14; i Lluïsa García, cap de programa de dinamització cultural de l'Ajuntament de Barcelona i organitzadora del Tot Dansa.

Per realitzar l'anàlisi de totes les entrevistes dutes a terme al llarg d'aquest treball, hem seleccionat aquelles qüestions plantejades als diferents entrevistats que considerem de més rellevància per al nostre treball. Hem pogut veure l'opinió de cadascun d'ells, així podem dir que en relació als temes que tractarem a continuació, les respostes han estat les següents:

Respecte a la pregunta sobre que és per a tu la dansa realitzada als diferents docents implicats en el món de la dansa, podem extreure que la defineixen com un art, i com a tal, com un mitjà de comunicació, expressió i creixement. Tots la consideren una activitat en la que intervenen totes les capacitats físiques e intel·lectuals, i on també es fomenten la sensibilitat i els valors humans. També podem afegir que per a ells és una manera d'unir emocions, energies i persones.

Respecte a la pregunta que diu quins són els beneficis o inconvenients tant físics com psíquics que té la dansa, els docents esmentats anteriorment diuen que la

dansa sobretot aporta beneficis. Per una part, pel procés de treball i experimentació que requereix la dansa i que desenvolupa un seguit de capacitats i valors humans, ja que és una activitat integral, tal com diu Míriam Martínez (Annex 4), *“La vivència d’experimentar el moviment en el propi cos i d’utilitzar-lo com a instrument, descobrint tant les seves limitacions com possibilitats, és el que enriqueix el desenvolupament de la sensibilitat i per tant el creixement com a ésser humà.”*

Per una altra part, el treball del propi cos per aconseguir que tingui harmonia i sigui artístic, en el sentit més ampli de la paraula, desenvolupa una capacitat de percepció i visualització, així com també el fet de treballar en conjunt amb més persones desenvolupa la capacitat de conscienciació, valoració i respecte de l’espai i el temps d’un mateix i dels demés. També, l’aprenentatge d’aquestes formes de comunicació gestual i corporal, no verbal, que per tant és comprensible per a tothom, ens poden resultar com una activitat lúdica i profundament enriquidora.

Ara, responent a la pregunta feta a docents respecte a si la dansa s’hauria d’incorporar dins del currículum d’Educació Infantil, Primària i Secundària i per què, és molt interessant veure com tots responen que sí, argumentant que introduir la dansa des de ben petits ajuda al desenvolupament harmònic i integral de la persona. En relació al desenvolupament motriu, consideren que la dansa ajudaria a coordinar la psicomotricitat gruixuda i en relació al desenvolupament cognitiu, la dansa ajudaria a desenvolupar la capacitat memorística, la concentració i enriquiria el llenguatge. Finalment en relació al desenvolupament social, ajudaria a treballar en equip, fomentant el respecte i creant cohesió en el grup, pel fet d’haver de treballar coordinadament els uns amb els altres.

Respecte a si la dansa pot ajudar a desenvolupar en els alumnes una millor atenció, concentració i memòria, tres dels diversos aspectes que ens plantegem en la nostra hipòtesis inicial, Susana Tarapiella, mestra d’educació infantil de l’escola Edumar, respon que si es fes un treball sistemàtic de dansa a les escoles, els alumnes podrien millorar molt aquests aspectes assenyalats, ja que tal com diu (Annex 1), *“Quan es fa dansa amb nens, primer s’explica d’on ve aquella dansa, i la situem a la història, després, escoltem la música, i quan fem la dansa, poc a poc anem explicant quines són les parts del cos que han de moure, imitant els nostres moviments, fet*

que fa que estiguin concentrats per tal de no equivocar-se i per poder memoritzar els moviments”

A la pregunta sobre si s'hauria de donar més importància a la dansa a nivell educatiu, Míriam Martínez, Joel Abadal, Toni Mira i altres com Lluïsa García Gumiel, tots responen que sens dubte sí, ja que tal i com diu Míriam Martínez (Annex 4), *“Des dels principis de la humanitat, la dansa ha format part del que s'entén com a cultura, com a mitjà de comunicació i d'expressió de l'ésser humà. Des de la invocació als Deus fins a la denúncia social, la dansa, com altres arts, ho ha explicat, expressat, denunciat, embellit, inclús ho ha provocat, i tot i que ja ho sabem, és bo recordar-ho, tant per valorar la necessitat de les arts en l'educació com per evidenciar les carències que és deriven de la seva absència en el creixement educatiu i cultural de la societat.”*

Com a anàlisi de l'última pregunta escollida de major rellevància, preguntem quina seria la millor política educativa que ajudés a la dansa com a disciplina. Margherita Bergamo, Toni Mira i Lluïsa García Gumiel creuen que seria crear espais de formació en dansa per professorat, donar avantatges al professorat perquè es formessin en dansa, dotar amb professors/es especialitzats en dansa als instituts que demostrassin interès en aquesta activitat i donar-li lloc en els dissenys curriculars educatius.

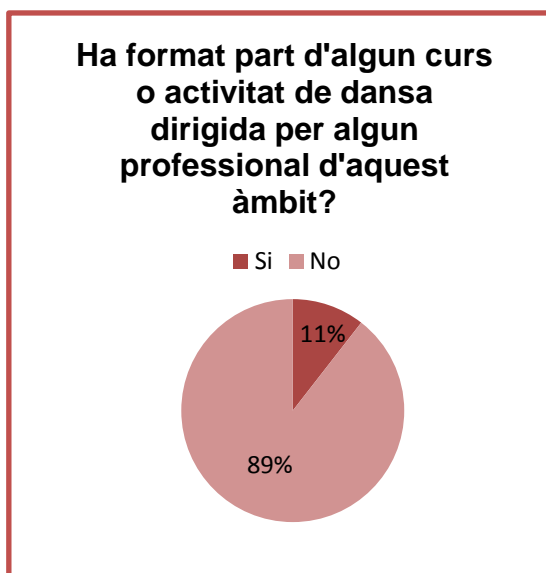
Per tant, podem dir que per l'especial incidència que les arts tenen en el desenvolupament de l'individu, és necessari seguir insistint en que l'educació artística promou el desenvolupament de capacitats cognitives i expressives que augmenten la intel·ligència de la persona, sobre tot, en quant a desenvolupament de la personalitat. Descobrir la capacitat creativa i artística ajuda a utilitzar la imaginació en la manera de veure el món i aconseguir la sensibilitat i emoció necessàries per arribar a una maduresa emocional sense la qual, el creixement personal quedaria buit de contingut anímic. Tot allò que contribueix a millorar, enriquir i proporcionar vies d'expressió i relació a l'ésser humà, serà positiu per millorar la societat.

4.6. Anàlisi del formulari realitzat al professorat de l'IES Les Marines

A continuació anem a realitzar l'anàlisi de dades del formulari enviat als docents de l'Institut Les Marines.

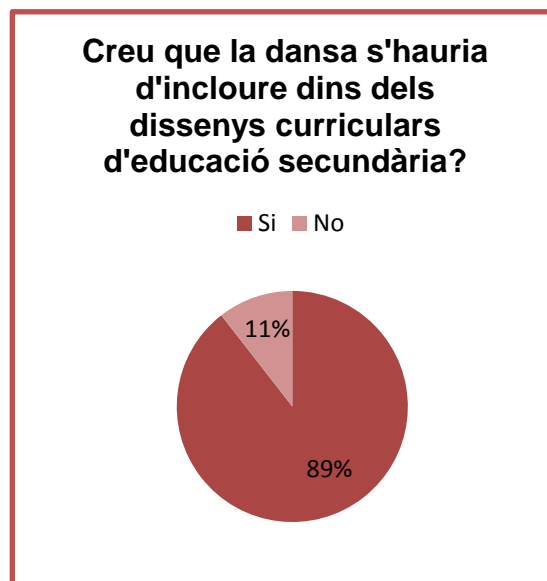
En un primer moment, en l'intent de buscar arguments per la nostra hipòtesi de treball, ens vam adreçar a persones properes al món de la dansa per què ens donessin la seva visió i la seva opinió sobre la inclusió o no en el nostre sistema educatiu d'aquesta disciplina. Quan ja teníem moltes dades ens vam adonar que només havíem buscat una vessant i que calia saber què en pensen aquells que en són aliens i que no tenen relació amb la dansa. Aleshores, quin millor exemple que els docents del nostre Institut per reflectir el punt de vista d'aquells que no en són propers. Del total del claustre, 19 professors/res han respost el formulari. Amb aquesta mostra traurem les nostres conclusions.

Hem pogut comprovar com gairebé tot el professorat esmenta que mai ha format part d'algun curs o activitat dirigida per algun professional de la dansa; només un 11% afirma que sí que n'ha format part.

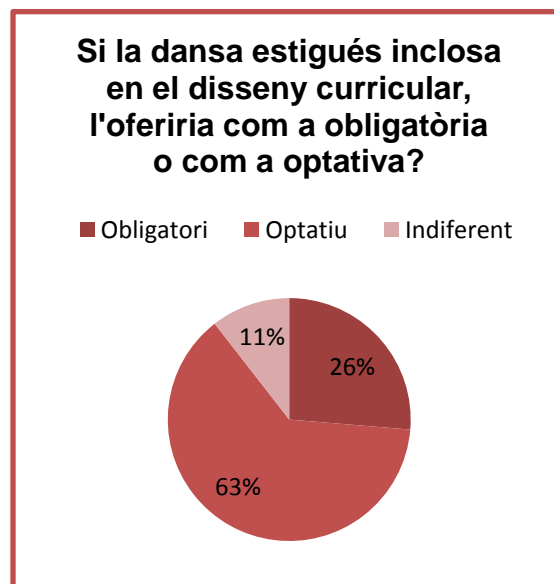

Responent a la pregunta clau de si la dansa s'hauria d'incloure dins dels dissenys curriculars d'Educació Secundària, gairebé tot el professorat a respòs que sí, ja que diuen que aquesta activitat desenvolupa i fomenta habilitats físiques, emotives... com

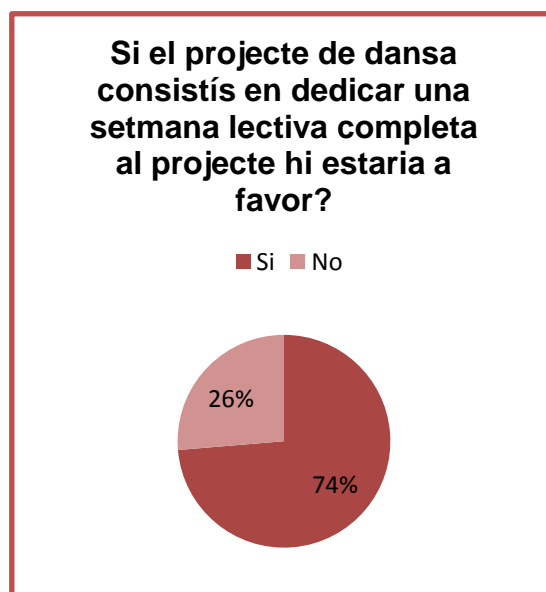
són l'equilibri, la memòria, la sensibilitat musical.. i que per tant seria una bona eina per al desenvolupament de l'alumne.

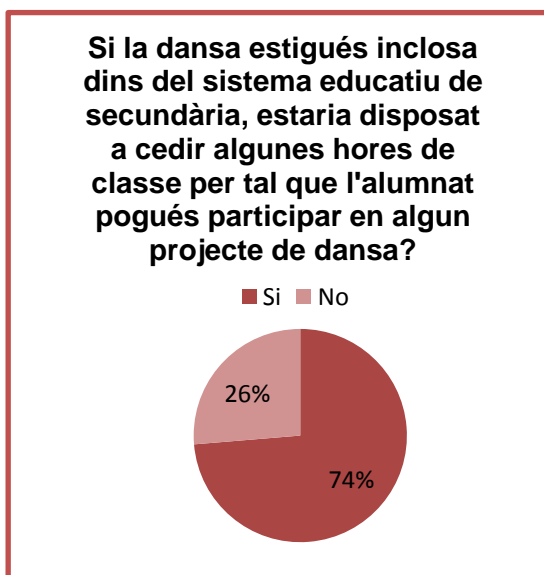
Per una altra banda, gran part del professorat, un 63%, creu que si la dansa estigués inclosa en el disseny curricular de les escoles, l'oferiria com una optativa.

Una altra dada importat és que si s'hagués de participar de forma conjunta alumnat i professorat en un projecte de dansa a l'Institut només un 38% estaria disposat a participar activament al projecte, però, al contrari dedicarien una setmana lectiva completa, per tal de dur a terme el projecte un 74% dels docents.

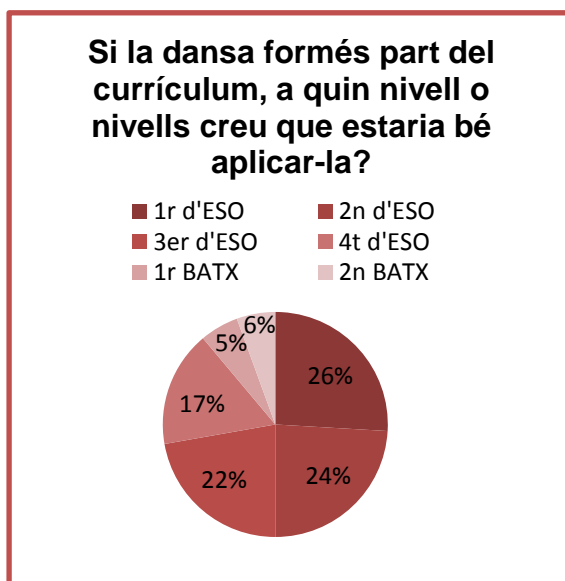

També un 74% dels professors estaria disposat a cedir alguna hora del seu horari de classe per tal de poder incloure un projecte que fomentés la dansa a les escoles.

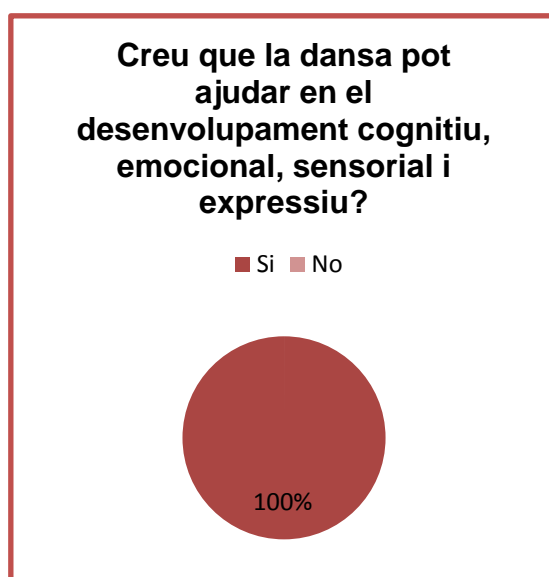

Un altre aspecte important és que si formés part del currículum, a quins nivells s'inclouria l'activitat, la majoria dels docents ha escollit 1r d'ESO i 2n d'ESO. Sorprenentment hi ha professors, que, tot i l'esforç que requereixen els cursos de

Batxillerat, també l'aplicarien al currículum d'aquests cursos d'ensenyament postobligatori.

Per acabar, cal destacar que el 100% dels docents que han respost el formulari afirmen que la dansa ajuda a millorar el desenvolupament cognitiu, emocional, sensorial i expressiu de l'alumne. En relació al desenvolupament cognitiu la dansa ajudaria a desenvolupar la concentració, la memòria; en relació al desenvolupament emocional aquest ajudaria a l'harmonia, el ritme; i l'expressiu, a la coordinació de moviments, i l'expressivitat corporal de cada alumne.

4.7. Conclusions

Un cop arribats a aquest punt del treball, anem a extreure un seguit de conclusions a partir dels objectius que ens havíem plantejat a l'inici de la nostra recerca.

En relació al primer objectiu que ens havíem plantejat que era definir i ressaltar els trets fonamentals de la dansa, podem dir que la dansa és un art, i com a tal, és un mitjà de comunicació, d'expressió i de creixement. És una activitat, com altres arts, en la qual intervenen totes les capacitats físiques i intel·lectuals, la sensibilitat i els valors humans

Tal i com diu el coreògraf Mats Ek, extret de l'entrevista a Míriam Martínez (Annex 4), la dansa és pensar amb el cos. El llenguatge de la dansa no coneix cap frontera. S'escolta més enllà de les classes socials, de l'educació, d'un país o d'una creença. El seu vocabulari és infinit, a la mesura de les emocions humanes que vibren a través del moviment (Miyako Yoshida) (també citació extreta de l'Annex 4).

La dansa és moviment, comunicació, creació, expressivitat, imaginació, fantasia, improvisació..., però també és educació, formació, desenvolupament, estudi, tècnica, control i estètica.

Pel que fa al segon objectiu, identificar quins són les dimensions de la dansa que es poden incorporar en el currículum de secundària, podem dir que serien totes aquelles que ajudessin a la millora d'habilitats motrius, cognitives, sensorials i expressives, i que es poden agrupar en quatre grans blocs: la dimensió d'oci, l'artística, la terapèutica i l'educativa.

Per tal d'aprofundir i vivenciar l'objectiu anterior, ens vam plantejar implementar activitats de dansa en alumnes de 1r d'ESO per realitzar exercicis que potenciïn aspectes com la memòria, la concentració, l'expressió i la coordinació. Així, vam dur a terme el nostre projecte al llarg dels mesos d'octubre, novembre i desembre, i en aquests, vam realitzar activitats que desenvolupessin, fomentessin i milloressin tot l'esmentat anteriorment. A partir de les dades recollides en les sessions i els qüestionaris passats als alumnes poden dir que hi ha hagut una millora en els aspectes i habilitats esmentades anteriorment i que l'alumnat ha estat conscient d'aquest canvi.

Finalment, en el darrer objectiu que ens vam plantejar, establir les relacions que hi pot haver entre la pràctica de la dansa i les millores en l'aprenentatge dins l'àmbit escolar, podem dir que centrant-nos en l'àmbit escolar, la pràctica de la dansa pot ajudar a l'alumnat a desenvolupar i millorar aspectes com la memòria i la concentració, així com també, tot i no ser un aspecte fonamental dins del sistema educatiu actual, la pràctica de la dansa pot ajudar a l'alumnat a expressar-se i a fomentar la socialització. L'hem vist a les nostres sessions amb l'alumnat de 1r d'ESO, ells mateixos han reconegut els seus avanços, així com l'alumnat de 3r.

Així doncs, la correlació d'aquests objectius més específics ens porta a dir de l'objectiu general que ens havíem plantejat a l'inici del treball que era analitzar si la incorporació de la dansa dins dels currículums d'educació ajuda en la millora d'habilitats cognitives (com la memòria, la concentració, l'expressió), en la millora d'habilitats motrius (com la coordinació), i en la millora d'habilitats sensorials i expressives, creiem que certament podem dir que a partir de tota la recerca, el cas pràctic i els anàlisis realitzats, sí, la dansa ajuda en la seva totalitat al seguit de millores que ens vam plantejar a l'inici.

Amb tot, es pot afirmar, acceptant la hipòtesi plantejada, que la incorporació de la dansa en el currículum d'educació secundària obligatòria ajudaria en la millora d'habilitats cognitives, motrius, sensorials i expressives.

Un aspecte que ens agradaria remarcar és que si el 100% del professorat de l'INS les Marines que ha respost al qüestionari i el 100% de les persones que hem entrevistat estan d'acord en que la dansa millora el desenvolupament cognitiu i motriu dels infants i joves i ajuda a desenvolupar capacitats com la coordinació, la memòria, l'expressió...no entenem per què els dissenys curriculars no inclouen la dansa com una assignatura ja sigui optativa o obligatòria a l'ensenyament secundari.

A partir de les opinions dels diferents entrevistats que tenen relació amb l'àmbit de l'educació, considerem que és molt trist que la nostra educació depengui d'un govern que pot estar quatre anys en el poder i després ve un altre i canvia completament les coses. No pot ser que l'educació i les lleis que la regulen no siguin estables i realitzades per experts en la docència.

També remarquen els docents que la manca de recursos ha afectat molt greument a l'educació doncs han provocat retallades a nivell econòmic que es veu reflectit en manca de recursos humans, eliminació de projectes, mancances en suports, infraestructures en mal estat...

No pot ser, tal i com ens va explicar el ballarí i coreògraf Toni Mira, que quan professionals en l'àmbit de la dansa i de la docència es posen d'acord per a dur a terme un projecte i ho presenten a qui correspon per la seva aprovació, siguin tan lentes les decisions que quan s'aprova el projecte i ja està per implementar-se a les escoles o instituts, hi hagi un canvi de govern i decideixi unilateralment eliminar-ho, només pel fet que són de diferents partits polítics i no poden tenir res en comú. L'educació i la nostra formació ha d'estar per sobre dels colors de qui ens governa.

Ens agradaria una llei d'educació estable, on les arts hi tinguessin més cabuda i no estigués tancada només en el curricular. Si el que volem és un desenvolupament integral de la persona, les arts i en concret la dansa que és el que ens ocupa en aquest treball, tenen molt a dir i a fer. No ens podem quedar només en una formació en àmbits instrumentals, és necessari una educació en valors, doncs aquests valors seran els que el dia de demà facin que els alumnes actuals i futurs ciutadans siguin persones solidàries, humils, compromeses...i tots aquests valors es desenvolupen i consoliden a través d'activitats com la dansa.

Vivim en una societat competitiva i individualista, necessitem activitats cooperatives, que ens ajudin a desenvolupar estratègies per treballar en equip. Com ens va dir una mestra de l'escola Edumar, hem d'ensenyar als alumnes a que sols poden arribar abans però junts poden arribar més lluny, i això és el que nosaltres hem volgut demostrar al llarg d'aquest treball.

Ens agradaria remarcar unes paraules d'en Toni Mira. Per a ell la dansa és innata i és la societat qui talla les ales a les persones i creen tabús. Hem de promoure la dansa en els diferents àmbits per tal de no fer servir només el llenguatge del cap, sinó poder utilitzar el llenguatge del cor i del cos que és el que s'utilitza quan es balla.

Per acabar aquesta conclusió, com hem pogut veure al llarg de tot el treball, la dansa és moviment i art i ens agradaria acabar amb un vídeo recopilatori del treball on

El valor pedagògic de la dansa:

mostrem d'una forma global, el que és la dansa i el treball realitzat amb l'alumnat ja que ells han sigut en bona part els veritables protagonistes del nostre treball.

Seguidament adjuntem el link del vídeo:

<https://www.youtube.com/watch?v=Xdyop5dMzr8>

Valoració personal

Volem començar aquesta reflexió personal comentant els gran avantatges que considerem ha tingut la realització d'aquest treball en grup, dues persones en aquest cas, i no pas d'una manera individual.

Com passa gairebé sempre, si se saben aprofitar els recursos, la tasca cooperativa, tal i com s'ha dut a terme en aquest cas, acaba necessàriament enriquint el resultat final.

Són moltes les estratègies i habilitats, però, que entren en joc com, per exemple, el diàleg, la reflexió, el consens, la responsabilitat... Amb tot, es fa molt interessant el fet de saber que no s'està sola davant de la tasca encomanada i que sempre hi ha algú amb qui compartir els teus interessos, inquietuds, neguits... Amb això no volem dir que l'entesa hagi estat sempre fàcil, ja que moltes han estat les discrepàncies i diferències al llarg de tot el procés d'elaboració del present projecte.

Ara bé, el més important i que considerem molt positiu és el fet d'haver arribat fins aquí, és a dir, l'haver pogut contribuir, tot deixant-nos enriquir, alhora, d'altres punts de vista. I és que un treball en grup no és més que desprendre's de la idea pròpia per elaborar-ne una de nova que acontenti a totes les parts.

Un altre aspecte que ens agradaria remarcar ha estat el fet d'haver de deixar el nostre rol d'alumnes i passar a ser mestres a l'hora de portar les sessions de dansa. En un principi ens va costar deixar la vergonya de banda, però poc a poc vam aconseguir entrar en el nostre paper i gaudir del que fèiem. Cal dir que va ser molt útil tenir sempre les sessions programades i anar a classe sabent el que havíem de fer, però deixant sempre una mica d'improvisació, doncs el fet de treballar amb persones i més concretament amb nois i noies feia que en ocasions haguéssim de fer algun petit canvi per tal d'engrescar-los o relaxar-los segons estiguessin.

Creiem que el desenvolupament que hem fet del nostre treball ens ha ajudat a anar caminant cap a la fita cada vegada amb la motxilla més plena d'informacions i experiències. La revisió i lectura de llibres ha estat molt útil, però l'experiència i vivències que ens han transmès les persones que hem entrevistat al llarg del nostre treball ha estat crucial. Aquest treball no tindria sentit ni seria el mateix sense les

opinions de totes les persones que han participat explicant les seves opinions i anècdotes. En tractar-se d'un treball sobre una de les arts, la dansa, no ens podíem limitar a presentar només un treball escrit, volíem també incloure d'alguna manera l'art viu de la dansa i les experiències dels professionals, és per això que hem elaborat un vídeo, que presentarem a la nostra exposició per tal de reforçar la feina feta, que representa, resumeix i intenta transmetre el que ha estat per a nosaltres aquest treball.

Finalment, volem donar les gràcies de tot cor a la nostra tutora, Isabel Garcia, per la seva dedicació i implicació en aquest treball.

Bibliografia

Webs

1. www.dansacat.org/recursos/8/
2. www.efdeportes.com/efd138/la-danza-y-su-valor-educativo.htm
3. www.mcuellar.webs.ull.es/investigacion.htm
4. www.mcuellar.webs.ull.es/tesis/PI-1.PDF
5. www.sede.educacion.gob.es/publiventa/descarga.action?f_codigo_agc=146781
6. www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/97111/fuentes.pdf

Llibres

1. CASTAÑER BALCELLS, MARTA: Expresión corporal y danza. Inde, 2000 (p.19-22,28-32,33-45,73-79)
2. CUÉLLAR MORENO, MARIA JESÚS: La danza en educación. La investigación sobre la enseñanza de la danza. Universidad de Granada, 2001.(p.11-21)
3. GARCÍA RUSO, H.Mª: La danza en la escuela. Inde, 1997 (p.15,20-24)
4. GUERBER WALSH. NICOLE, CLAUDINE LERAY, ANNICK MAUCOUVERT: Danza. Agonos, 2000 (p.27-29, 209-211)
5. GUILFORD, J.K. LAGERMANN, E.W. EISNER, J.L. SINGER, M.A. WALLACH, N.KOGAN, J.E. SIEBER y E.P. TORRANCE: Creatividad y educación. Paidós, 1994 (p.24-37, 72-86)
6. HUERTA, RICARD: Art i Educació. Universitat de València,1995(p.41-45, 94-97)
7. HUERTA,RICARD: Los valores del arte en la enseñanza. PUV, 2002 (p.27-33, 69-79)
8. JOYCE, MARY Técnica de danza para niños. Martinez Roca, 1987(p.17-38)
9. OSSONA, PAULINA: La educación por la danza. Paidós,1984 (p.7-39, 160-180)
- 10.ROBINSON, JACQUELINE: El niño y la danza. Ediciones Mirador, 1992(p.62)
- 11.YEHUDI MENUHIN, FUNDACIÓN: Documentación pedagógico-artística del programa Mus-e, 2004 (p.43-55, 63-65, 115-131).

Guies

1. *Guia bàsica per a la docència de la dansa.*
2. *Guia de lectura de dansa moderna i contemporània*
3. *Informe anual sobre el estado y situación de las Enseñanzas Artísticas*